

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Julkaisija VALTIONEUVOSTON KANSLIA		KUVAILULEHTI 29.6.2016	
Julkaisun laji Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti		Toimeksiantaja Valtioneuvoston kanslia	
Tekijät Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan sihteeristö (VM)		Toimielimen asettamispäivä 18.10.2012	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Talousnäkymät ja palkanmuodostus Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Tiivistelmä Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan palkanmuodostuksen seurantaraportissa selvitetään ansioiden, hintojen ja ostovoiman sekä kilpailukyyn kehitystä ja kehitysnäkymiä. Toimikunta hyödyntää arvioissaan valtiovarainministeriön suhdanne-ennustetta, joka on julkaistu VM:n kansantalousosaston Taloudellisessa katsauksessa 22.6.2016. Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen mukaan ansiot nousevat 1,2 % ja kuluttajahinnat 0,5 % vuonna 2016. Palkansaajien yhteenlasketun käytettävissä olevan reaalityulon eli ostovoiman arvioidaan lisääntyvän 1,4 % vuonna 2016. Vuosina 2017-2018 ostovoiman arvioidaan heikentyvän hieman inflaation nopeutuessa ja vakuutetun sotumaksujen noustessa. Suomen koko talouden yksikkötyökustannusten kasvu jää ennustejakson aikana euroalueen kehitystä hitaammaksi. Kesäkuussa 2016 allekirjoitetusta kilpailukykyopimuksesta johtuen Suomen kustannuskilpailukyky vahvistuu suhteessa muuhun euroalueeseen. Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan kokoonpanoon kuuluvat: Antti Aarnio (STTK), Mika Happonen (VM), Jari Haapasalmi (EK), Terhi Heikkonen (EK), Margareta Heiskanen (KT), Erno Järvinen (MTK), Ilkka Kaukoranta (SAK), Jarkko Kivistö (SP), Eugen Koev (Akava), Olli Koski (SAK), Petri Malinen (SY), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (STTK), Helena Pentti (SAK), Pekka Sinko (VNK), Mari Ylä-Jarkko (TK), Markus Sovala (VM, pj.), Mikko Spolander (VM, vpj.), Pasi Koikkalainen (VM, siht.) ja Marko Synkkänen (VM, siht.).			
Avainsanat palkanmuodostus, kilpailukyky, ostovoima			
Sarjan nimi ja numero Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti 22.6.2016		Kieli Fi	Kokonaissivumäärä 34
Kustantaja Valtioneuvoston kanslia		Julkaisun jakelus Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut Lisätietoja: info@vnk.fi	
Taitto Valtioneuvoston hallintoyksikkö		Painopaikka Raportti julkaistaan ainoastaan sähköisesti PDF:nä	Luottamuksellisuus Julkinen

Utgivare STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 29.6.2016	
Typ av publikation Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling		Uppdragsgivare Statsrådets kansli	
Författare Sekretariatet för utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen (FM)		Datum då utredningen tillsattes 18.10.2012	
Publikationens namn Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Referat <p>I den uppföljningsrapport om lönebildningen som utarbetats av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling redogörs det för hur inkomsterna, priserna, köpkraften och konkurrenskraften utvecklas samt utvecklingsutsikterna för dem. Kommissionens bedömning baserar sig på finansministeriets konjunkturprognos, som har publicerats i finansministeriets ekonomiska översikt av den 22 juni 2016.</p> <p>Enligt finansministeriets ekonomiska avdelnings prognos kommer inkomsterna att stiga med 1,2 % och konsumentpriserna med 0,5 % år 2016. Löntagarnas sammanlagda disponibla realinkomster, dvs. köpkraft beräknas öka med 1,4 % år 2016. Under perioden 2017-2018 köpkraften kommer att minska lite eftersom inflation accelererar och försäkrades socialskyddsavgifter stiger.</p> <p>Enligt prognos tillväxten av enhetsarbetskostnaderna i hela den finländska ekonomin att kommer att vara mindre jämfört med det övriga euroområdet. På grund av konkurrenskraftsavtalet som undertecknades i juni 2016 stärks Finlands kostnadskonkurrenskraft jämfört med det övriga euroområdet.</p> <p>Till kommission för inkomst- och kostnadsutveckling hör: Antti Aarnio (FTFC), Jonna Berghäll (FM), Jari Haapasalmi (EK), Mika Happonen (FM), Terhi Heikkonen (EK), Margareta Heiskanen (Kommunarbetsgivarna), Erno Järvinen (MTK), Ilkka Kaukoranta (FFC), Jarkko Kivistö (FB), Eugen Koev (Akava), Olli Koski (FFC), Petri Malinen (FF), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (FTFC), Hannele Orjala (Statistikcentralen), Helena Pentti (FFC), Pekka Sinko (SRK), Mari Ylä-Jarkko (Statistikcentralen), Markus Sovala (FM, ordf.), Mikko Spolander (FM, vice ordf.), Pasi Koikkalainen (FM, sekt.) och Marko Synkkänen (FM, sekt.).</p>			
Nyckelord lönebildning, konkurrenskraft, köpkraft			
Seriens namn och nummer Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling 22.6.2016		Språk Fi	Sidantal 34
Förläggare Statsrådets kansli		Distribution Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut Ytterligare information: info@vnk.fi	
Layout Statsrådets förvaltningsenhet		Tryckort Rapporten publiceras endast elektroniskt som PDF-fil	Sekretessgrad Offentlig

SISÄLLYS

Tiivistelmä.....	5
1 Suhdannekuva vuosille 2016–2018.....	6
Yleinen talouskehitys.....	6
Ajankohtainen työllisyystilanne.....	8
2 Ansiokehitys	12
Palkat	12
3 Hinnat ja ostovoima	15
Hinnat.....	15
Palkansaajien ostovoima.....	16
4 Talouden kilpailukyky	18
Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella	18
Kustannuskilpailukyky	21
Muut koko talouden kilpailukyvyn indikaattorit.....	26
Kilpailukyky ja tulonmuodostus.....	27
LIITTEET	32
Liite 1: Muutoksia veroissa ja etuuksissa	32
Liite 2: Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain (Lähde: Eurostat, VM)	34

TIIVISTELMÄ

Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan palkanmuodostuksen seurantaraportissa selvitetään ansioiden, hintojen ja ostovoiman sekä kilpailukyvyyn kehitystä ja kehitysnäkymiä. Toimikunta hyödyntää arvioissaan valtiovarainministeriön suhdanne-ennustetta, joka on julkaistu VM:n kansantalousosaston Taloudellisessa katsauksessa 22.6.2016.

Tänä vuonna BKT:n kasvun ennustetaan nopeutuvan 1,4 prosenttiin kotimaisen kysynnän vauhdittamana. Tavaroiden ja palveluiden viennin näkymät ovat kuitenkin edelleen vaisut. Ennustejakson loppua kohden kotitalouksien reaalityulojen kasvun heikentyessä yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu. Myös investointien osalta nopein kasvun vaihe ajoittuu kuluvaan vuoteen. Erityisen voimakasta on rakennusinvestointien kehitys. Vientimarkkinoiden kasvun nopeutumisen ja kilpailukyvyyn kohenevien myötä viennin kasvuedellytykset vahvistuvat ennustejakson loppua kohden. Seuraavan kahden vuoden aikana talouskasvu jää kuitenkin edelleen vain hieman yli prosenttiin vuodessa. BKT:n kasvun myötä työllisyys kohenee, mutta työttömyys säilyy edelleen korkealla tasolla.

Ennusteen mukaan Suomen talous ei siis pääse lähivuosina sellaiseen kasvuun, joka olennaisesti parantaisi työmarkkinoiden ja julkisen talouden tukalaa tilannetta. Ennustekuvan mukaan vuosien 2016 – 2018 kumulatiivinen kasvu jää 3,7 prosenttiin ja BKT:n määrä on edelleen vuonna 2018 noin prosentin pienempi kuin edellisessä suhdannehuipussa vuoden 2007 lopulla.

Vuonna 2016 sopimuskorotukset noudattavat hyvin kattavasti kesällä 2015 jatkettua työllisyys- ja kasvusopimusta. Nimellisansiot nousivat vuonna 2015 1,3 %, josta sopimuskorotusten osuus on 0,6 prosenttiyksikköä. VM:n kansantalousosaston ennusteissa ansiotasoindeksi nousee 1,2 % vuonna 2016 ja 0,8 % vuonna 2017. Tänä vuonna inflaatio nopeutuu hieman, mutta on edelleen tavanomaista hitaampaa. Ennustejakson loppua kohden hintojen nousun odotetaan kiihtyvän 1,3 prosenttiin.

Tänä vuonna palkansaajien ostovoiman kasvu on nopeinta kuuteen vuoteen. Ostovoimaa tukee maltillinen inflaatio ja veroasteen aleneminen. Ensi vuonna kilpailukyky sopimukseen liittyvistä veronkevennyksistä huolimatta palkansaajien ostovoima supistuu hieman inflaation nopeutuessa. Kesäkuussa 2016 allekirjoitetun kilpailukyky sopimuksen työllisyyttä vahvistavat vaikutukset näkyvät viiveellä. Kansantalousosaston ennusteissa on kilpailukyky sopimuksen osalta jouduttu tekemään teknisiä oletuksia, jotka tarkentuvat kun sopimuksen toimeenpano etenee. Vuonna 2018 ostovoimaa heikentää suhteessa vuoteen 2017 inflaation kiihtymisen lisäksi veroasteen kiristyminen, joka on seurausta vakuutetun sotumaksujen noususta.

Nimelliset yksikkötyökustannukset nousivat vuonna 2015 Suomessa hieman vähemmän kuin euroalueella keskimäärin ja Euroopan komission ennusteen mukaan tämän kehityksen ennakoidaan jatkuvan lyhyellä aikavälillä. Kilpailukyky sopimuksen myötä yritysten työvoimakustannukset alenevat selvästi vuonna 2017, mikä osaltaan tukee kansantalouden kilpailukykyä ja viennin elpymistä.

1 Suhdannekuva vuosille 2016–2018

Yleinen talouskehitys

Tänä vuonna Suomen BKT:n kasvun ennustetaan nopeutuvan 1,4 prosenttiin kotimaisen kysynnän vauhdittamana. Yksityisen kulutuksen kasvu on suhdannetilanteeseen nähden vahvaa. Kulutuskysyntää tukevat kotitalouksien reaalityulojen kasvu, kuluttajien odotusten vahvistuminen ja omalta osaltaan säästämisasteen aleneminen. Myös yksityiset investoinnit lisääntyvät tänä vuonna ja erityisesti rakennusinvestoinnit ovat kovassa yli seitsemän prosentin kasvussa. Tavaroiden ja palveluiden viennin näkymät ovat edelleen vaimeat. Viennin kasvu jää tänä vuonna 0,8 prosenttiin eli vieläkin vientimarkkinoiden kehitystä hitaammaksi.

Maailmankaupan kasvu nopeutuu seuraavien kahden vuoden aikana mutta jää edelleen vaisuksi. Erityisesti raaka-aineita tuottavien kehittyvien talouksien kohdalla talouskehitys on ollut heikkoa ja nopeaa palautumista kasvu-uralle ei ole ennustejaksolla odotettavissa. Talouskasvu Suomelle tärkeissä vientimaissa kiihtyy ja ulkomaankaupan suhde BKT:en näissä maissa nousee lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoja. Kasvun painottuminen Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin kehittyvien talouksien sijaan parantaa myös Suomen vientimarkkinamenestystä.

Ennustejakson loppua kohden yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu johtuen reaalityulojen kasvun vaimenemisesta. Myös yksityisten investointien osalta nopeimman kasvun vaihe ajoittuu kuluvaan vuoteen, jonka jälkeen rakennusinvestointien kasvu taittuu. Julkinen kulutus jää 1,1 % edellisvuotta alhaisemmaksi, mikä osaltaan alentaa vuoden 2017 talouskasvua. Bruttokansantuotteen kasvu ylläpitää työllisyyden paranemista ja kääntää myös työttömyyden hitaaseen laskuun. Työttömyys pysyy kuitenkin korkeana koko ennustejaksolla.

Kilpailukyky sopimuksen suotuisat vaikutukset alkavat näkyä reaalitaloudellisessa aktiviteetissa vasta ennustehorisontin lopussa ja suurimmat vaikutukset jäävät tuleville vuosille. Sopimus on merkittävä avaus, jolla vahvistetaan luottamusta kotimaiseen talouspolitiikkaan ja parannetaan yritysten kilpailukykyä. Työvoimakustannuksia alentamalla edistetään viennin ja työllisyyden elpymistä. Ennusteen mukaan Suomen talous ei siis pääse lähivuosina sellaiseen kasvuun, joka olennaisesti parantaisi työmarkkinoiden ja julkisen talouden tukalaa tilannetta. Ennustekuvan mukaan vuosien 2016 – 2018 kumulatiivinen kasvu jää 3,7 prosenttiin ja BKT:n määrä on edelleen vuonna 2018 noin prosentin pienempi kuin edellisessä suhdannehuipussa vuoden 2007 lopulla.

Julkisen talouden alijäämä pieneni viime vuonna alle kolmen prosentin. Rahoitusasema kohenee edelleen, mutta pysyy yhä alijäämäisenä alhaisen talouskasvun ja talouden rakenteellisten ongelmien vuoksi. Ikääntyvä väestö kasvattaa julkisia menoja ja vaimentaa täten samanaikaisesti hallituksen päättämiä sopeutustoimia. Kilpailukyky sopimuksen suorien vaikutusten julkiseen talouteen arvioidaan olevan negatiiviset lyhyellä aikavälillä. Julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon ylitti viime vuonna 60 prosentin viitearvon ja velka kasvaa edelleen sekä nimellisesti että suhteessa BKT:hen.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut 22.6.2016 (VM:n kansantalousosasto)

	2015*	2013	2014*	2015*	2016**	2017**	2018**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	208	-0,8	-0,7	0,7	1,4	1,0	1,3
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	77	0,5	0,0	-0,4	1,8	2,7	3,4
Kokonaistarjonta	284	-0,8	-0,3	0,0	1,5	1,4	1,8
Tavaroiden ja palvelujen vienti	77	1,1	-0,9	0,6	0,8	2,9	3,8
Kulutus	167	0,0	0,3	0,7	1,0	0,2	0,4
yksityinen	116	-0,5	0,6	1,4	1,4	0,7	0,6
julkinen	51	1,1	-0,3	-0,9	0,0	-1,1	0,0
Investoinnit	42	-4,9	-2,6	-1,1	4,4	3,2	3,2
yksityiset	34	-6,6	-3,1	-1,0	4,8	3,8	4,1
julkiset	8	2,6	-0,6	-1,2	2,7	0,6	-0,7
Kokonaiskysyntä	285	-0,4	-0,1	-0,1	0,9	0,9	1,3
kotimainen kysyntä	208	-1,1	0,2	-0,4	1,0	0,2	0,4

	2013	2014*	2015*	2016**	2017**	2018**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	203	205	208	212	216	222
Palvelut, määrän muutos, %	-1,4	-0,2	1,1	1,0	0,8	1,2
Koko teollisuus, määrän muutos, %	0,0	-1,7	-0,4	-0,2	1,7	2,8
Työn tuottavuus, muutos, %	0,5	0,0	0,9	0,5	-0,4	1,2
Työlliset, muutos, %	-1,0	-0,4	-0,4	0,3	0,3	0,5
Työllisyysaste, %	68,5	68,3	68,1	68,4	68,7	69,1
Työttömyysaste, %	8,2	8,7	9,4	9,2	9,1	8,7
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,5	1,0	-0,2	0,5	1,2	1,3
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,1	1,4	1,3	1,2	0,8	1,2
Vaihtotase, mrd. euroa	-3,3	-1,9	0,3	0,3	0,3	0,4
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,6	-0,9	0,1	0,1	0,2	0,2
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	0,2	0,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,1
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	1,9	1,4	0,7	0,6	0,8	1,2
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	57,5	58,1	58,2	57,9	56,9	56,2
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	43,7	43,9	44,5	44,6	43,6	43,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,6	-3,2	-2,7	-2,4	-2,4	-2,0
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-3,7	-3,8	-3,1	-2,9	-2,7	-2,3
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	55,4	59,3	63,0	64,6	66,4	66,9
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	44,1	46,3	48,1	49,8	51,5	52,4

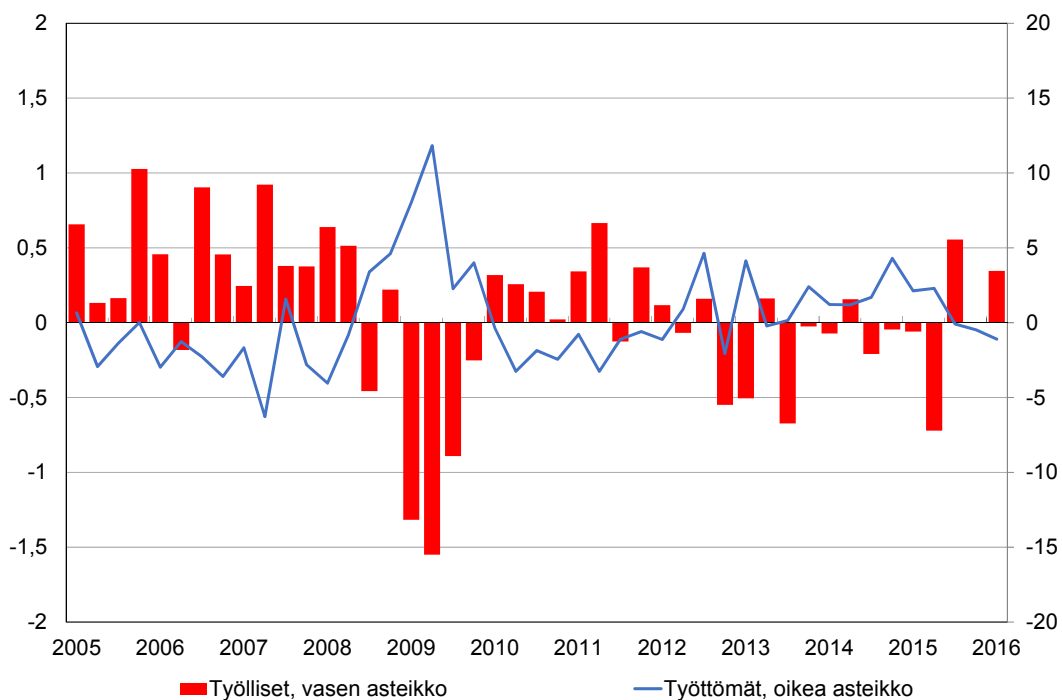
Ajankohtainen työllisyystilanne

Työllisten määrä laski vuonna 2015 0,4 %, mutta alkuvuoden työvoimatilastoissa näkyy merkkejä käänteestä parempaan. Tehdyt työtunnit ovat lisääntyneet tammi-huhtikuussa 1,8 % ja työlliset 0,1 % vuoden takaiseen nähden. Työllisten määrän ennustetaan nousevan 0,3 % vuonna 2016.

Työttömyyden kasvu on pysähtynyt sekä Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen että Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan. Työttömyysaste oli vuonna 2015 keskimäärin 9,4 %, mutta sen trendi oli huhtikuussa laskeutunut 9,1 prosenttiin. Ennuste koko vuoden 2016 työttömyysasteelle on 9,2 %.

Bruttokansantuotteen ennustettu kasvu vuosina 2017 ja 2018 pitää työllisyyden nousujohteisena ja kääntää työttömyyden hitaaseen laskuun. Työttömyys pysyy kuitenkin korkeana lähivuosina suuresta piilo- ja rakennetyöttömien määrästä johtuen. Työllisyyden ennustetaan paranevan 0,3 % vuonna 2017 ja 0,5 % vuonna 2018. Työttömyysasteen ennustetaan laskevan 9,1 prosenttiin vuonna 2017 ja 8,7 prosenttiin vuonna 2018.

Kuvio 1. Työllisyys ja työttömyys, neljännesmuutos-%

Lähde: Tilastokeskus, kausitasoitus Suomen Pankki

TK:n ja TEM:n työttömyystilastojen välinen ero on kasvanut viime vuosina työttömyyden lisääntyessä, mutta eron kasvu on hidastunut viime kuukausina. TEM tilastoi keskimäärin 100 000 työtöntä enemmän vuonna 2015. TK:n tilastoima piilotyöttömien määrä on kasvanut edelleen. Piilotyöttömiä oli huhtikuussa 132 000 henkeä eli 9000 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Piilotyöttömien suuren määrän ennakoitaan alkavan supistua ennustejaksolla, mikäli useammat TE-toimistoihin rekisteröityneistä työttömistä työnhakijoista alkavat etsiä aktiivisesti töitä suhdannetilanteen parantuessa. Virallinen työttömyys (TK) saattaa-

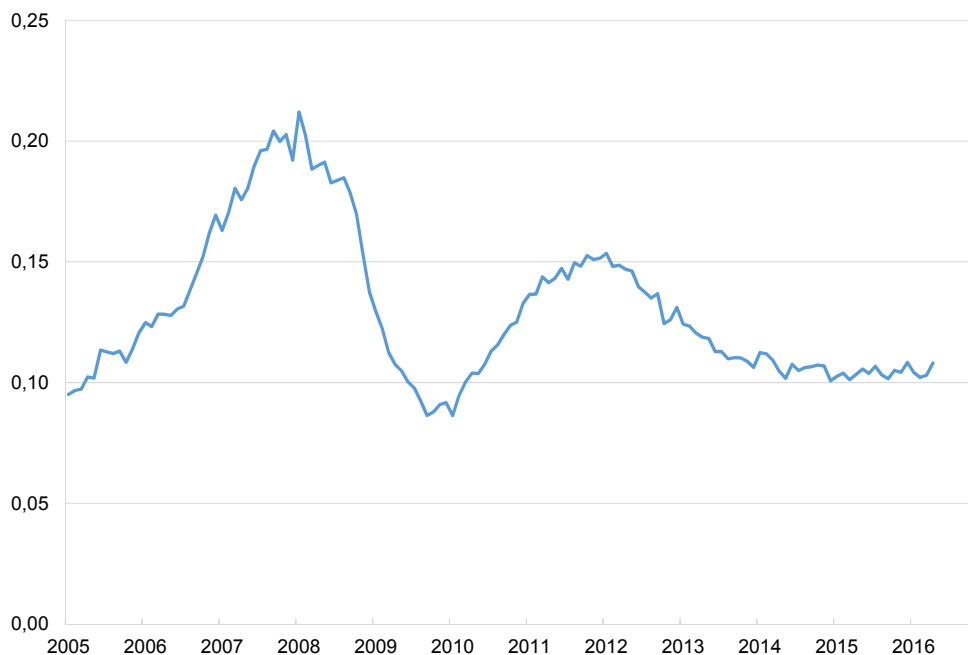
kin pysyä pitkään korkeana, vaikka rekisteröityjen työttömien määrä alkaisi kasvun käynnistyttyä laskea.

Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrä on kasvanut edelleen. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli huhtikuussa 121 000, eli 17 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Rakennetyöttömien määrä oli TEM:n työnvälitystilaston mukaan huhtikuussa 214 000, eli 9 000 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut viime vuosina kaikissa ikäryhmissä, mutta kaikkein eniten 25–54-vuotiaissa. Suuri rakennetyöttömyys tulee hidastamaan työttömyyden laskua parantuneesta suhdannetilanteesta huolimatta.

Työmarkkinoiden suhdannetilannetta voidaan arvioida tarkastelemalla avoimien työpaikkojen suhdetta työttömiin työnhakijoihin (kuvio 2). Avoimien työpaikkojen suhde työttömiin työnhakijoihin on vakiintunut viimeisen vuoden aikana 10 % tuntumaan, mikä viittaa vähäiseen kireyteen ja työvoiman heikkoon kysyntään. Mitä matalampi tämä suhdeluku on, sitä helpompaa yrityksillä on tällöin löytää työntekijöitä, sillä työnhakijoita on runsaasti yhtä vakanssia kohti. Vastaavasti, työttömien työnhakijoiden työnsaantimahdollisuudet heikkenevät, kun avoimista paikoista kilpailee suuri joukko työnhakijoita.

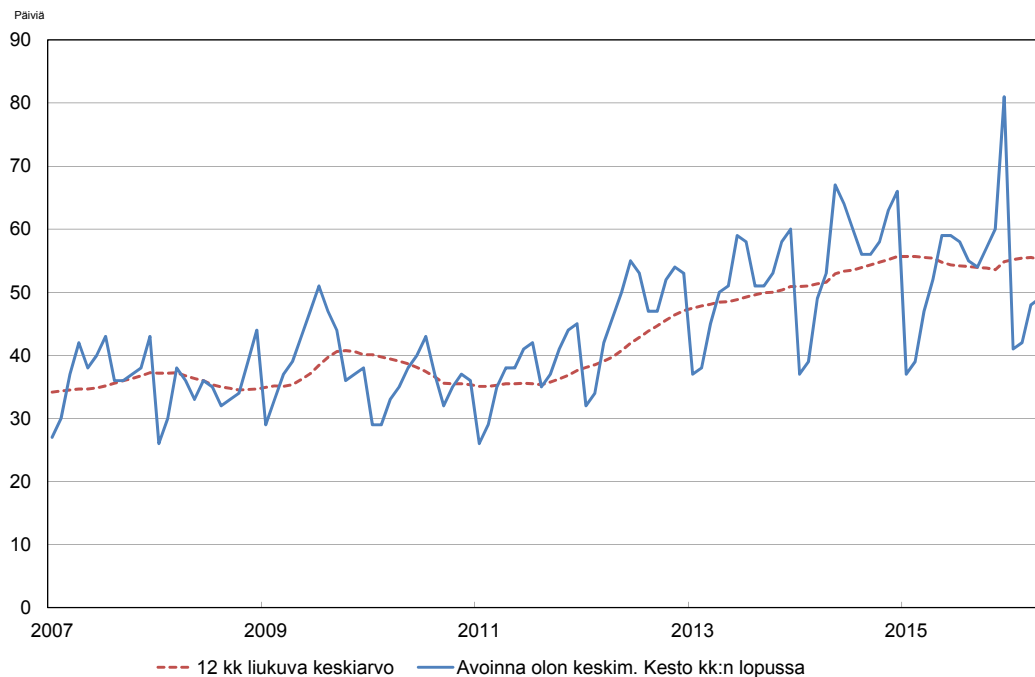
Vaikka yritysten mahdollisuudet löytää työntekijöitä ovat suhdannemielessä nyt erittäin hyvät, niin työpaikkojen avoinna olon keskimääräinen kesto on pidentynyt viimeisten viiden vuoden aikana. (kuvio 3).. Vaikkayhtä avointa työpaikkaa kohti on ollut runsaammin työvoimatoimistoihin rekisteröityneitä työttömiä työnhakijoita, niin työnantajien on ollut hankalampaa löytää heidän joukostaan sopivaa työntekijää. Avoinna olon keskimääräinen kesto on pysynyt viimeisen kahden vuoden aikana kuitenkin ennallaan.

Kuvio 2. Työmarkkinoiden kireys: avoimet työpaikat työtöntä työnhakijaa kohden

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 3. Työpaikkojen avoinna olon kesto päivinä

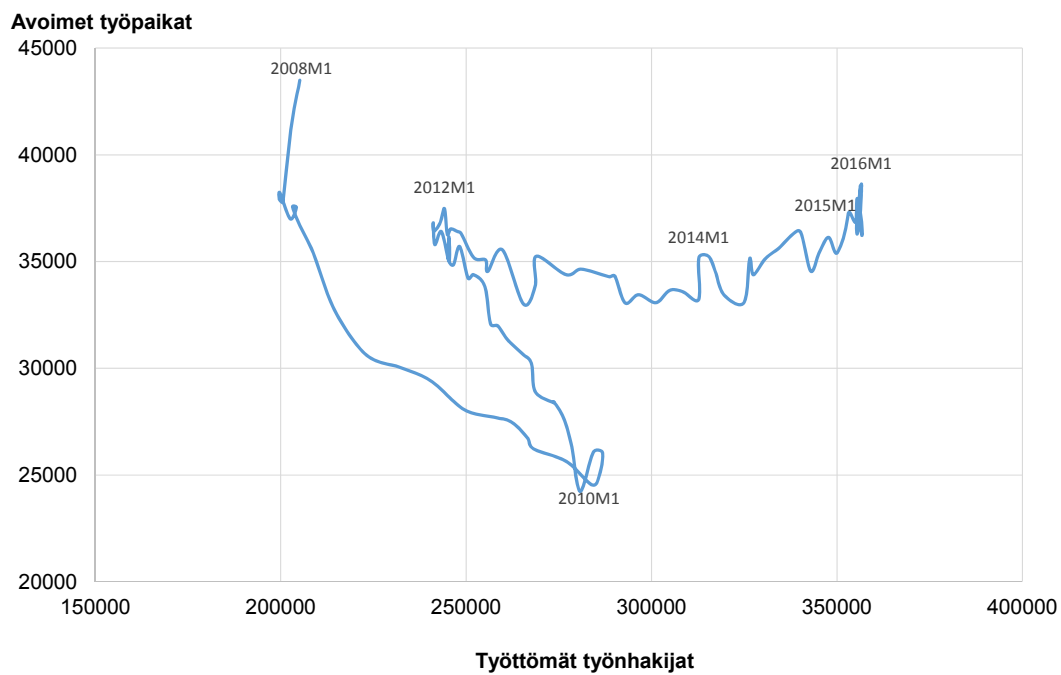
Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 4¹ viittaa siihen, että yhteensopivuusongelmat ovat lisääntyneet viime vuosina. Verrattaessa nykytilannetta vuoden 2012 alkuun on työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut yli 100 000 hengellä, vaikka avointen työpaikkojen määrä on pysynyt ennallaan noin 35 000 tasolla. Jos työnhakijoiden ja työpaikkojen yhteensopivuudessa ei ole ongelmia, työttömyyden lisääntymisen pitäisi vähentää avointen työpaikkojen määrää. Viime vuosien kehitys on siirtänyt kuvion 4 käyrää yhä loitommasta vasemmasta alanurkasta. Tällaisen siirtymän katsotaan yleisesti merkitsevän, että työmarkkinoiden toimivuus heikkenee. Tällöin lisääntyy myös riski rakenteellisen työttömyyden kasvuun.

Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmien lisääntymisen taustalla on voimakas talouden rakennemuutos, jossa uudet työpaikat syntyvät eri aloille ja alueille kuin mistä niitä on tuhoutunut. Huolestuttavaa nykytilanteessa on, että työmarkkinoiden kyky tuottaa uusia työsuhteita on heikentynyt, mikä on jo kääntänyt rakenteellisen työttömyyden kasvuun. Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat heikentävät talouksen kasvun työllistävyttä ja vaimentavat osaltaan työllisyyden lähivuosien kasvunäkymiä.

¹ Kyseessä on nk. Beveridge-käyrä, josta käytetään myös nimitystä UV-käyrä, missä U viittaa työttömyyteen (unemployment) ja V avoimiin työpaikkoihin (vacancies).

Kuvio 4. Työmarkkinoiden yhteensopivuus: avoimet työpaikat ja työttömät työnhakijat

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

2 Ansiokehitys

Palkat

Nimelliset ansiot nousivat ansiotasoindeksillä mitattuna 1,3 prosenttia vuonna 2015. Sopimuspalkkojen nousu oli 0,6 % ja muut tekijät nostivat ansiotasoindeksiä 0,7 %. Muiden tekijöiden kuin sopimuskorotusten vaikutus vuosina 2009–2014 on ollut keskimäärin 0,5 % vuodessa.

Työllisyys- ja kasvusopimuksen arvioidaan nostavan sopimuspalkkoja vuonna 2016 keskimäärin 0,6 %. Muiden tekijöiden kuin sopimuspalkkojen arvioidaan kohottavan ansioita 0,6 %. Nimellisten ansioiden arvioidaan näin ollen kasvavan 1,2 % vuonna 2016 ansiotasoindeksillä mitattuna. Tämä ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa. VM:n kansantalousosaston ennusteessa maltillisen ansioiden nousun oletetaan jatkuvan siten, että ansiotasoindeksi nousee 0,8 % vuonna 2017 ja 1,2 % vuonna 2018.

Vuosina 2014 ja 2015 ansiotaso on kehittynyt työmarkkinaosapuolten vuoden 2013 syksyllä neuvotteleman työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaisesti. Yksityisellä sektorilla 88 % palkansaajista on työllisyys- ja kasvusopimuksen piirissä. Kunta-alalla sekä valtion ja kirkon sopimusaloilla kattavuus on 100 %. Kaikkiaan noin 93 % palkansaajista on sopimuksen piirissä. Sopimuksen ulkopuolelle jäivät muun muassa rakennusteollisuuden, elintarviketeollisuuden, sekä viestinvälitys- ja logistiikka-alan työntekijät. Pääosalle sopimuksen ulkopuolelle jääneistä aloista neuvoteltiin kuitenkin kustannusvaikutuksiltaan työllisyys- ja kasvusopimuksen mukainen ratkaisu.

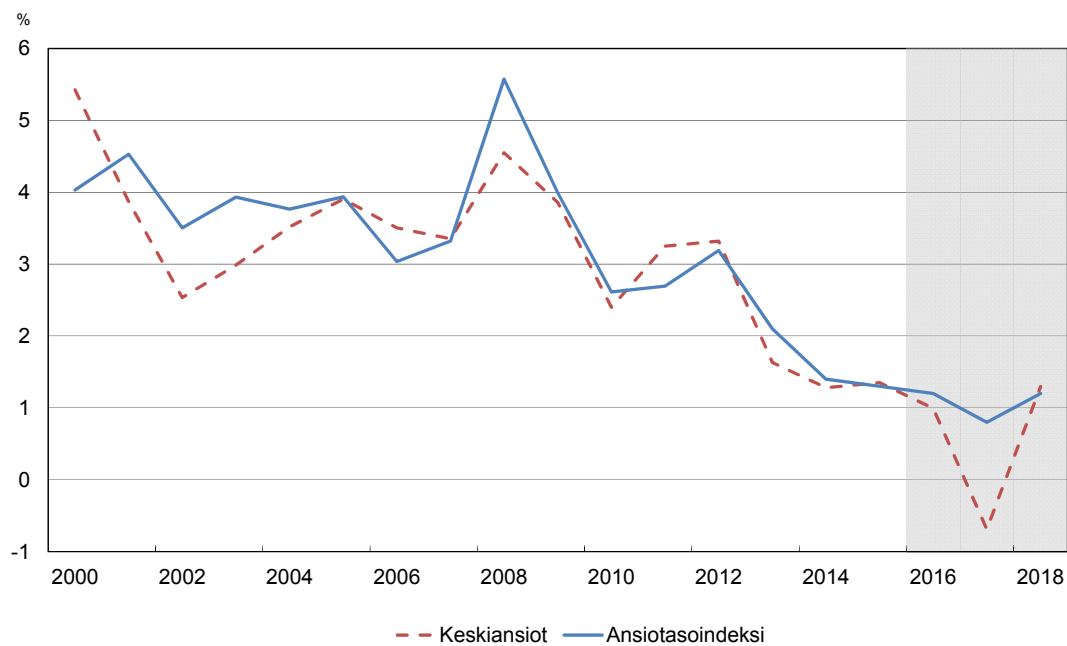
Kolmannesta yleiskorotuksesta keskusjärjestöt sopivat kesäkuussa 2015. Neuvottelusopimuksen mukaan työ- ja virkaehtosopimuksen mukaisia palkkoja korotetaan toisen sopimusjakson alusta tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta yleiskorotuksella, jonka suuruus on 16 euroa kuukaudelta kuitenkin vähintään 0,43 prosenttia.

Työmarkkinaosapuolet allekirjoittivat 14.6.2016 kilpailukyky sopimuksen, jonka kattavuus oli tällöin noin 85 %. Kilpailukyky sopimuksen mukaan työ- ja virkaehtosopimusten voimassaoloa jatketaan 12 kuukaudella sopimuspalkkojen pysyessä ennallaan. Vuosittainen työaika pitenee kokoaikatyössä keskimäärin 24 tunnilla ansiotasoa muuttamatta vuoden 2017 alusta; ammatti- ja työnantajaliitot sopivat työajan pidentämisen toteuttamistavasta alakohtaisesti. Työntekijän työeläkemaksu nousee asteittain yhteensä 1,2 prosenttiyksikköä 2017–2020. Työnantajan työeläkemaksu alenee vastaavasti samalla määrällä. Työntekijän työttömyysvakuutusmaksu nousee 2017–2018 yhteensä 0,85 prosenttiyksikköä. Työnantajan keskimääräinen työttömyysvakuutusmaksu alenee vastaavasti samalla määrällä. Työnantajan sosiaaliturvamaksu eli sairausvakuutusmaksu alenee 2017–2019 vähintään noin prosenttiyksikön. Vuodesta 2020 alkaen työnantajan sosiaaliturvamaksun alennus on pysyvästi vähintään 0,58 prosenttiyksikköä. Julkisen sektorin lomarahat pienenevät 30 prosentilla vuosina 2017–2019.

Kuviossa 5 on kuvattu VM:n kansantalousosaston kesäkuun 2016 ennusteen mukainen ansiokehitys vuosina 2000–2018 sekä ansiotasoindeksillä että kansantalouden tilinpidon keskiansioilla mitattuna. Keskiansiot on laskettu jakamalla kansantalouden palkkasumma työtunneilla. Vuonna 2017 ansiotasoindeksin kasvu jää vähäiseksi

kilpailukyky sopimukseen sisältyvien nollakorotusten takia. Lisäksi keskiansiot poikkeuksellisesti supistuvat sen seurauksena, että kilpailukyky sopimuksen myötä työaika pitenee. Taulukossa 2 on puolestaan eritelty ansiotasoindeksiin ja säännöllisen ansion indeksin mukainen ansiokehitys työnantajasektoreittain sekä jaettu muutos sopimuspalkkoihin ja muihin tekijöihin.

Kuvio 5. Ansiokehitys vuosina 2000–2018

Lähde: Tilastokeskus, ennuste VM

Taulukko 2a. Ansiokehitys vuosina 2015–2017

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2015	2016*	2017**	IV/2015	IV/2016*
Ansiotasoindeksi	1,3	1,2	0,8	1,2	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,5	0,5
Muut tekijät	0,7	0,6		0,7	0,5
Yksityinen sektori	1,4	1,2		1,3	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,5	0,4
Muut tekijät	0,8	0,6		0,8	0,6
Teollisuus	1,4	1,2		1,5	0,9
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,6	0,3
Muut tekijät	0,8	0,6		0,9	0,6
Valtio	1,8	1,6		1,6	1,1
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,7		0,4	0,5
Muut tekijät	1,3	0,9		1,2	0,6
Kunnat	0,8	1,0		0,6	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,7		0,3	0,6
Muut tekijät	0,3	0,3		0,3	0,4

*=Tilastokeskuksen tieto, **=Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennuste 22.6.2016

Taulukko 2b. Säännöllisen ansiotason kehitys vuosina 2015–2017

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2015	2016*	2017**	IV/2015	IV/2016*
Säännöllisen ansion indeksi	1,2	1,2		1,1	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,5	0,5
Muut tekijät	0,6	0,6		0,6	0,5
Yksityinen sektori	1,3	1,2		1,2	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,5	0,4
Muut tekijät	0,7	0,6		0,7	0,6
Teollisuus	1,1	1,2		1,2	0,9
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,6	0,3
Muut tekijät	0,5	0,6		0,6	0,6
Valtio	1,9	1,6		1,7	1,1
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,7		0,4	0,5
Muut tekijät	1,4	0,9		1,3	0,6
Kunnat	0,7	1,0		0,6	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,7		0,3	0,6
Muut tekijät	0,2	0,3		0,3	0,4

3 Hinnat ja ostovoima

Hinnat

Vuoden 2015 kuluttajahintojen keskimääräiseksi vuosimuutokseksi eli inflaatioksi muodostui -0,2 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä kuluttajahinnat pysyivät lähes viime vuoden tasolla, muutoksen ollessa -0,0 % vuodentakaiseen. Myös yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, jossa ei ole kansalliseen indeksiin verrattuna mukana mm. omistusasumista tai korkoja pysyi viime vuoden ensimmäiseen neljännekseen nähden ennallaan (-0,0 %). Useat tekijät selittävät hitaana jatkunutta hintakehitystä, mutta merkittävimpana tekijänä on öljyn maailmanmarkkinahinnan alhainen taso. Energian hintojen lisäksi tavaroiden sekä elintarvikkeiden hinnat laskivat alkuvuodesta. Sen sijaan inflaatiota vauhditti palveluiden kallistuminen, joiden hinnat nousivat yli kaksi prosenttia vuodentakaisesta.

Öljyn maailmanmarkkinahinta pysyi vuonna 2015 selvästi edellisvuotta alemmalla tasolla ja jatkoi laskuaan vuoden 2016 alussa. Raakaöljyn alhainen hinta on heijastunut polttoaineiden hintoihin suoraan ja välillisesti myös muiden hyödykkeiden hintoihin, koska lähes kaikissa tuotteissa ja palveluissa on välituotteena energiaa. Vuoden 2016 toisella neljänneksellä öljyn hinta on kuitenkin kääntynyt selvään nousuun ja loppuvuodesta öljyn hinnan odotetaan vaikuttavan inflaatioon kiihdyttävästi.

Energian hinta ei ole ollut ainoa inflaatiota hillitsevä tekijä. Tavaroiden hinnan laskuun ovat vaikuttaneet heikko kysyntä ja pitkään laskeneet tuontihinnat. Myös elintarvikkeiden hinnat ovat laskeneet sekä kotimaisen kilpailutilanteen että matalien raaka-aineiden hintojen johdosta. Palveluiden hinnat ovat nousseet aiempaa hitaammin maltillisen palkkakehityksen ansiosta. Viime vuosina palveluiden hinnat ovat kohonneet lähes kolmen prosentin tahtia, mikä on ollut selkeästi nopeampaa kuin euroalueella keskimäärin (1½ %), mutta nyt nousu on hidastunut noin kahteen prosenttiin. Myös vuokratason tasainen nousu on ylläpitänyt inflaatiota.

Tänä vuonna kuluttajahintojen odotetaan nousevan hieman viime vuoden tasosta. Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen mukaan kuluvan vuoden inflaatio on 0,5 prosenttia, joka on kuitenkin keskimääräistä vauhtia selvästi hitaampaa. Etenkin palveluiden hintojen odotetaan kasvavan ja hintojen nousuun vaikuttaa myös verojen sekä palvelumaksujen korotus.

Veronkorotusten inflaatiota kiihdyttävä vaikutus on kuluvana vuonna jopa 0,6 – 0,7 prosenttiyksikköä. Välillisten verojen, kuten tupakkaveron ja ajoneuvoveron, kiristyminen nostaa inflaatiota 0,2 prosenttiyksikköä. Vastaavasti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen ylärajojen korotus liki 30 prosentilla nostaa inflaatiota 0,2 – 0,3 prosenttiyksikköä riippuen siitä, korottavatko kunnat maksuja täysimääräisesti vai vain osittain. Lisäksi Kela-korvausten aleneminen nostaa kuluttajahintoja tämän vuoden aikana 0,2 prosenttiyksikköä.

Vuonna 2017 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan kasvavan 1,2 prosenttia. Ennustejaksolla asteittain nouseva öljyn hinta kiihdyttää hieman inflaatiota. Pohjainflaatio, josta on poistettu energian ja tuore-elintarvikkeiden vaikutus, pysyy ensi vuonna hitaana ja nousee vajaan prosentin. Inflaatiopaineet ovatkin tavanomaista pienemmät, sillä kansantalouden käytössä on vapaita resursseja ja tuotantokuilu on

edelleen selvästi negatiivinen. Myös kilpailukyky sopimuksen vaikutukset esim. työvoimakustannusten alenemisen kautta heijastuvat inflaatiokehitykseen hillitsevästi vuonna 2017. Tämän lisäksi ennusteeseen vaikuttavat myös oletukset aiempaa hitaammin heikkenevästä eurosta ja alhaisesta, mutta vähitellen nousevasta korkotasosta.

Euroopan keskuspankin ennusteen mukaan euroalueen inflaatio on yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattuna kuluvana vuonna 0,2 % ja vuonna 2017 1,3 %. Suomen osalta vastaavat luvut ovat 0,5 % ja 1,1 %. Kuluvana vuonna veronkorotukset ja hallinnollisten maksujen korotukset pitävät inflaation kotimaassa korkeampana, kun taas seuraavana vuonna kilpailukyky sopimus hidastaa inflaatiota euroalueeseen nähden.

Taulukko 3. Kuluttajahintaindeksi huhtikuussa 2016

	2015/2014		04-2016 / 04-2015	
	Vuosi-inflaatio (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks)	Viim. 12 kk muutos (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)
Kokonaisindeksi	-0,2	-0,2	0,3	0,3
Elintarvikkeet ja alkoholiittomat juomat	-1,9	-0,3	-0,9	-0,1
Alkoholijuomat ja tupakka	1,2	0,1	0,5	0,0
Vaatetus ja jalkineet	0,5	0,0	-0,4	0,0
Asuminen, vesi, sähkö ja muut	0,8	0,2	0,7	0,2
Kalusteet, kodinkoneet, kodinhuolto	-0,3	0,0	-0,9	-0,1
Terveys	3,2	0,2	8,8	0,4
Liikenne	-1,9	-0,3	-1,5	-0,2
Viestintä	-4,2	-0,1	-0,2	0,0
Kulttuuri ja vapaa-aika	-1,2	-0,2	-0,5	-0,1
Koulutus	-0,9	0,0	2,5	0,0
Ravintolat ja hotellit	1,5	0,1	1,7	0,1
Muut tavarat ja palvelut	0,3	0,0	0,1	0,0
Lähde: Tilastokeskus				

Palkansaajien ostovoima

Palkansaajien ostovoimalla on keskeinen rooli kulutuskysynnän ja sen myötä myös yleisen taloudellisen aktiviteetin kannalta. Heikon vientikehityksen vuoksi kotimaisen kysynnän merkitys on korostunut ja yksityisen kulutuksen osuus BKT:sta nousi viime vuonna ennätyskalliseksi lähes 56 prosenttiin. Kotitalouksien pitkään jatkuneen velkaantumisen vauhdittamana kulutus on kasvanut viime vuosina ostovoimaa nopeammin.

Kansatalouden palkansaajien ostovoiman kehitys määräytyy pitkälti ansiotason, työllisyyden, inflaation ja verotuksen perusteella. Vuosia 2017-2018 koskeva ns. kilpailukyky sopimus vaikuttaa kaikkiin edellä mainittuihin tekijöihin joko suoraan tai välillisesti. Kilpailukyky sopimuksella alennetaan työvoimakustannuksia ja parannetaan yritysten työllistämisedellytyksiä. Työvoimakustannusten lasku näkyy viiveellä työllisyydessä. Tänä vuonna työllisyydessä tapahtuu vihdoin käänne ja työllisyyden kasvu nopeutuu ennustejakson loppua kohden.

Ansiotason nousun oletetaan jäävän hyvin vaikeaksi ennustejakson aikana. Vuosina 2017-2018 ansiotaso kohoaa keskimäärin prosentin vuodessa. Maltillisten sopimuskorotusten myötä palkkasumma kasvaa ensi vuonna 0,8 %. Työllisyystilanteen kohentuessa palkkatulojen kasvu nopeutuu 1,7 prosenttiin v. 2018. Kilpailukyky sopimuksessa sovittiin työajan pidentämisestä 24 tunnilla. Ottaen huomioon sopimuksen yli 85 prosentin kattavuuden ja työllisten lukumäärän kasvun työtunnit lisääntyvät 1,5 % vuonna 2017. Työajan pidentämisen seurauksena keskiansiot tehtyä työtuntia kohden poikkeuksellisesti alenevat ensi vuonna.

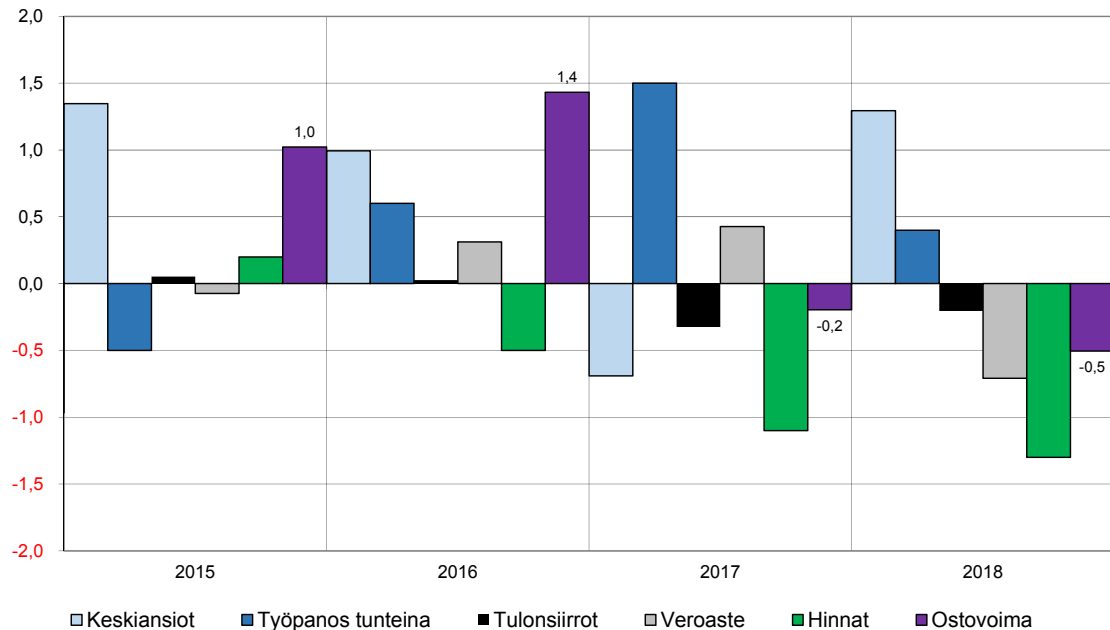
Kansantalouselämyksen ennusteissa on kilpailukyky sopimuksen osalta jouduttu tekemään mm. verotukseen liittyviä teknisiä oletuksia, jotka tarkentuvat kun sopimuksen toimeenpano etenee.

Tänä vuonna keskimääräisen palkansaajan veroasteen hienoinen lasku tukee ostovoimaa kun valtionverotukseen tehdään yleistä ansiotason nousua vastaavat asteikotarkistukset, jotta verotus ei kiristyisi nimellispalkkojen nousun ja verojärjestelmän progression seurauksena. Palkansaajien ostovoimaa tuetaan merkittävästi myös työtulovähennystä korottamalla. Kilpailukyky sopimuksessa työvoimakustannuksia alennetaan siirtämällä osa työnantajan sotumaksuista vakuutetuille. Palkansaajien maksujen nousun vaikutusta ostovoimaan kompensoidaan v. 2017 keventämällä ansiotuloverotusta. Vuonna 2018 valtionverotuksessa tehdään asteikkoihin inflaatio-tarkistukset mutta sotumaksujen nousun seurauksena keskimääräisen palkansaajan veroaste kääntyy nousuun. Laskelmassa on oletettu, että keskimääräinen kunnallisveroaste säilyy muuttumattomana tarkasteltavalla ajanjaksolla.

Palkansaajien saamista tulonsiirroista merkittävimmän erän muodostavat työttömyyskorvaukset, jotka osaltaan vaimentavat suhdannevaihteluiden vaikutuksia tulonmuodostukseen. Työttömyyskorvausten lisäksi oheisessa ostovoimalaskelmassa on otettu huomioon mm. lapsilisät, asumistuki ja vanhempainrahat. Tulonsiirtojen vaikutus ostovoiman kehitykseen jää palkansaajien näkökulmasta tänä vuonna vähäiseksi. Ennustejakson aikana palkansaajien saamat työttömyyskorvaukset vähenevät työllisyystilanteen kohentuessa.

Kuluvana vuonna palkansaajien yhteenlasketun ostovoiman kasvu on nopeinta kuuteen vuoteen. Ostovoimaa tukee maltillinen inflaatio ja veroasteen aleneminen. Ensi vuonna kilpailukyky sopimukseen liittyvistä veronkevennyksistä huolimatta palkansaajien ostovoima supistuu hieman inflaation nopeutuessa. Vuonna 2018 ostovoimaa heikentää inflaation kiihtymisen lisäksi veroasteen kiristyminen.

Kuvio 6. Palkansaajien yhteenlasketun ostovoiman muutos (%) ja osatekijöiden vaikutus (%-yks.)

Lähde: Tilastokeskus, VM

4 Talouden kilpailukyky

Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella

Suomen talouden heikosta kehityksestä huolimatta palkansaajakorvaukset² palkansaajaa kohden kohosivat 1,6 % vuonna 2015, eli hieman enemmän kuin euroalueella keskimäärin. Tiedot ilmenevät taulukosta 5, jossa esitetään Suomen ja euroalueen tiedot työvoimakustannusten, tuottavuuden ja yksikkötyökustannusten kehityksestä vuosina 2011–2017.³ Ennustevuosien osalta tiedot ovat Euroopan komission toukuun 2016 ennusteesta ja saattavat siten poiketa muista tämän raportin ennusteluviista, jotka ovat VM:n kansantalousosaston kesäkuun 2016 suhdanne-ennusteen mukaisia. Komissio ennustaa Suomen palkansaajakorvausten kasvun palkansaajaa kohden hidastuvan vuosina 2016–2017 reiluun prosenttiin, mikä on alle euroalueen keskiarvon.

² Palkansaajakorvaukset käsittävät palkat ja palkkiot sekä työnantajan sosiaaliturvamaksut

³ Liitteessä 3 vastaavat tiedot on esitetty myös valikoiduille joukolla muita euromaita.

Taulukko 5. Koko talouden työvoimakustannukset työntekijää ja tuotettua yksikköä kohden euroalueella ja Suomessa

	2011	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	Keskimäärin		Yhteensä	
								99-14	15-17e	99-14	15-17e
Euroalue											
Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden, %-muutos	2,1	1,5	1,6	1,3	1,3	1,5	1,9	2,4	1,6	42,6	4,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,6	--	--	-0,1	--	-1,3	--
Palkat ja palkkiot palkansaajaa kohden, %-muutos	2,1	1,4	1,5	1,5	1,9	--	--	2,5	--	44,5	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,5	-0,4	0,5	0,4	0,7	0,6	0,8	0,7	0,7	11,2	2,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,6	1,9	1,1	0,9	0,6	0,9	1,1	1,7	0,8	28,2	2,6
Suomi*											
Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden, %-muutos	3,6	2,8	1,3	1,4	1,6	1,2		3,1		57,6	
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,2	0,1	0,0	-0,1	0,2	--		-0,2	--	-3,1	--
Palkat ja palkkiot palkansaajaa kohden, %-muutos	3,4	2,6	1,3	1,5	1,4	--	--	3,3	--	62,6	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,3	-2,3	0,0	0,2	1,1	0,5		0,9		14,4	
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,3	5,2	1,4	1,2	0,5	0,7		2,2		37,8	

*Vuoden 2017 luvut jätetty pois, koska niissä ei ole otettu huomioon KIKY-sopimusta Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden osamäärän avulla.

Lähde: Eurostat, Tilastokeskus, Euroopan komission ennuste (toukokuu 2016).

Tuottavuus työntekijää kohden on kohonnut Suomessa rahaliiton aikana keskimäärin euroaluetta nopeammin. Vuonna 2015 tuottavuus kasvoi Suomessa 1,1 % ja euroalueella hieman vähemmän. Komission ennusteessa euroalueen tuottavuuskehityksen odotetaan olevan maltillista, joskin aavistuksen kiihtyvää vuosina 2016–2017. Suomen kehityksen ennakoitaan jäävän jonkin verran euroalueen kehitystä heikommaksi ja selvästi vaisummaksi, kuin mihin 2000-luvun ensivuosisikymmenellä touttiin.

Tuottavuuden heikkoon kehitykseen vaikuttaa yhtäältä heikko suhdannetilanne. Toisaalta syy on teollisuuden rakennemuutoksessa. Historiassa ripeän tuottavuuskasvun toimiala elektroniikkateollisuus on vähentänyt tuotantoaan Suomessa tuntuvasti viime vuosina. Sen tilalle ei kuitenkaan ole syntynyt uutta nopean tuottavuuden kas-

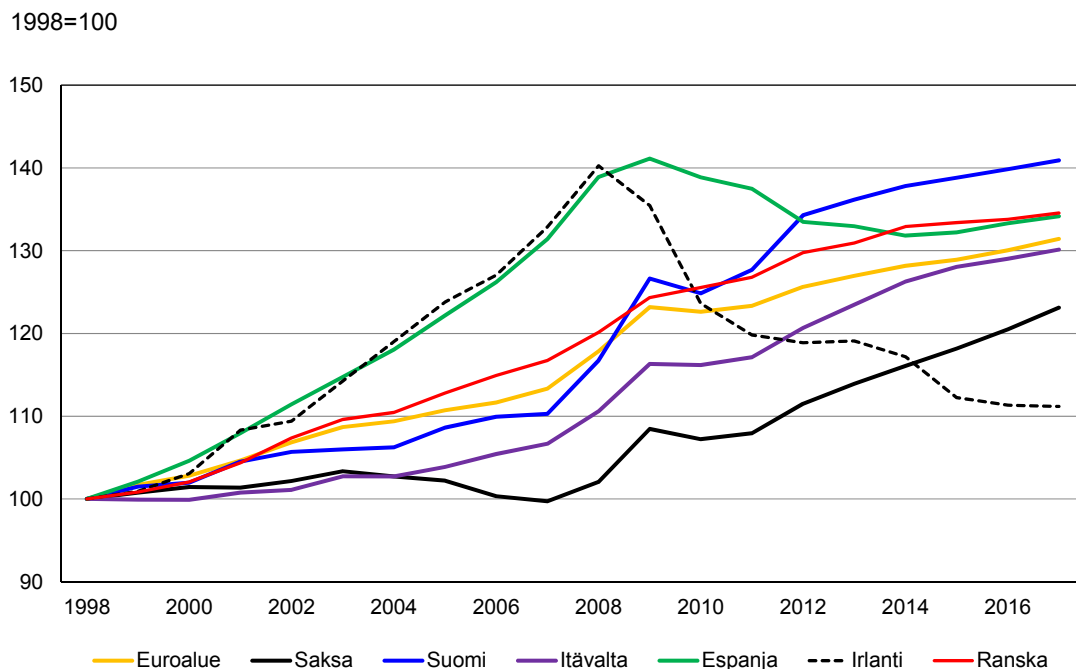
vun toimialaa eikä muiden toimialojen tuottavuuskehitys ole pystynyt kompensoimaan elektroniikkateollisuuden vaikutuksen hiipumista. Tämä kehitys johtaa siihen, että ainakin lähivuodet tuottavuuskasvu koko kansantaloudessa jää aiempaa hitaammaksi.

Palkansaajakohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden suhteen avulla voidaan laskea yleisin kustannuskilpailukyvyn indikaattori eli nimelliset yksikkötyökustannukset. Kun tuottavuus kehittyy palkansaajakorvauksia nopeammin, yksikkötyökustannukset alenevat.

Suomen yksikkötyökustannukset kasvoivat huomattavasti euroalueen keskiarvoa ripeämmin vuosina 2008–2009 ja 2011–2012. Tämän voi nähdä myös kuviosta 8, jossa esitetään koko talouden nimellisten yksikkötyökustannusten kumulatiivinen kehitys euroalueella ja eräissä jäsenmaissa euroaikana vuoteen 1998 verrattuna.

Vuonna 2015 Suomen yksikkötyökustannukset kasvoivat pitkästä ajasta euroalueen keskiarvoa hitaammin. VM:n ennusteen mukaan Suomen yksikkötyökustannusten kasvu jää myös vuosina 2016–2018 euroaluetta vaimeammaksi. Maltillisista palkkatarkaisuista johtuen Suomen kustannuskilpailukyky on siten kääntymässä paranevalle uralle suhteessa muuhun euroalueeseen ja etenkin Saksaan. Kuvion 7 tiedot perustuvat Komission ennusteeseen, eikä siihen sisälly kesäkuussa 2016 allekirjoitetun kilpailukyky sopimuksen vaikutusta.

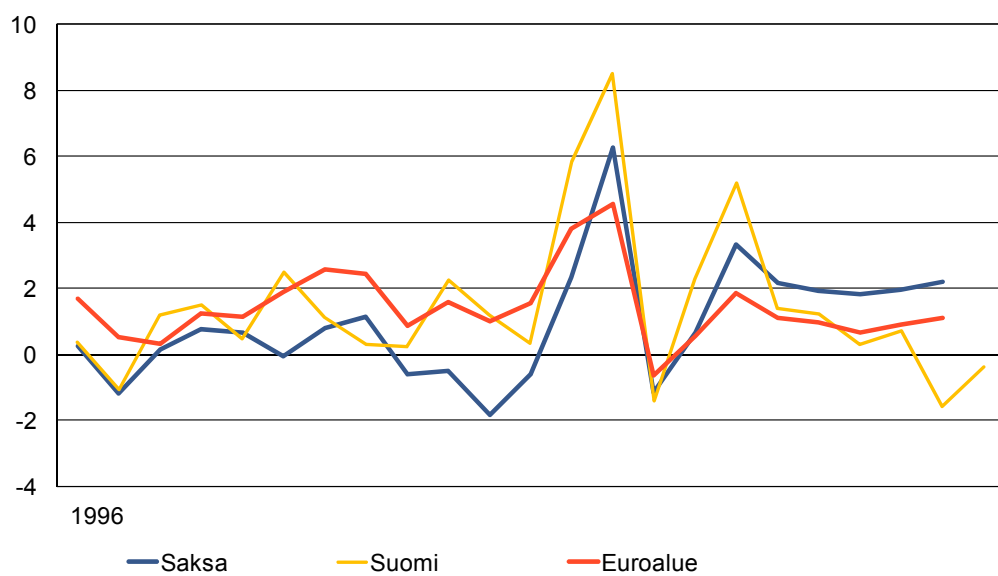
Kuvio 7. Koko talouden nimellisten yksikkötyökustannusten kehitys 1998-2017

Lähde: Euroopan komissio,

Oheisesta kuviosta 8 nähdään nimellisten yksikkötyökustannusten kehitys vuodesta 1996 alkaen. Suomen tiedot perustuvat VM:n kesäkuussa laadittuun ennusteeseen. Saksa ja euroaluetta koskevat havainnot perustuvat puolestaan komission toukuussa julkaisemaan ennusteeseen. Kilpailukyky sopimuksen myötä Suomessa koko talouden yksikkötyökustannukset alenevat selvästi samalla kun kilpailijamaissa kustannusten kasvu on hienoisesti nopeutumassa ennustejakson aikana.

Kuvio 8. Koko talouden nimellisten yksikkötyökustannusten kehitys (Saksa, Suomi, euroalue)

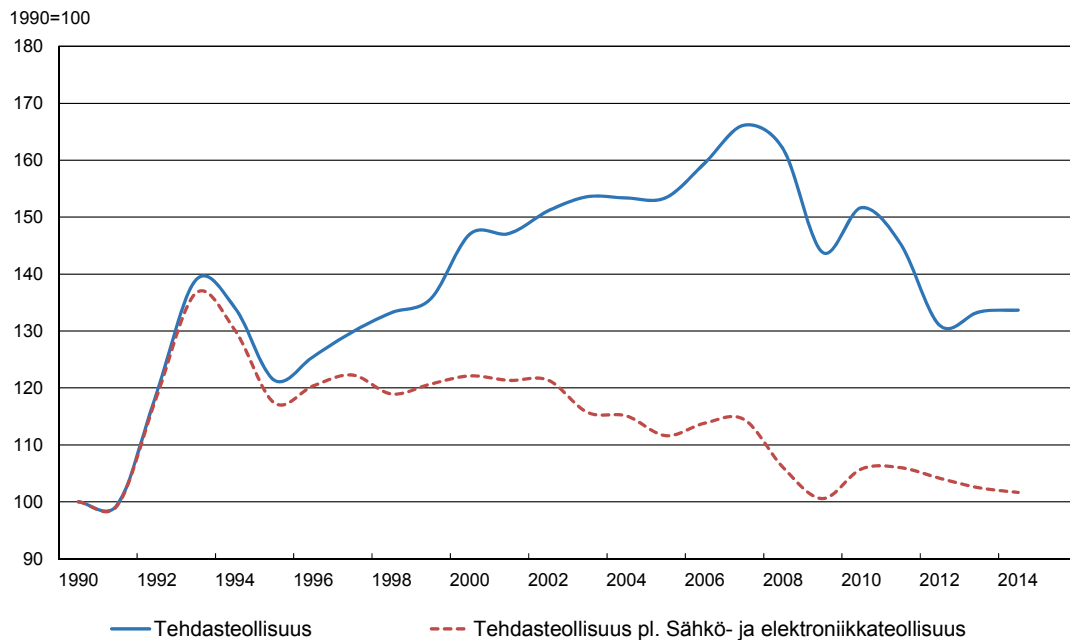

Lähde: Euroopan komissio, VM

Kustannuskilpailukyky

Edellä esitetyn yksinkertaisen euroalueen yksikkötyökustannusvertailun lisäksi kilpailukykyä voidaan arvioida samassa valuutassa laskettujen suhteellisten yksikkötyökustannusten avulla. Tämä tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori huomioi sekä Suomelle relevanttien kilpailijamaiden kustannuskehityksen että valuuttakurssien vaikutukset.

Kuvio 9. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori

Kilpailukyky paranee, kun käyrä nousee.

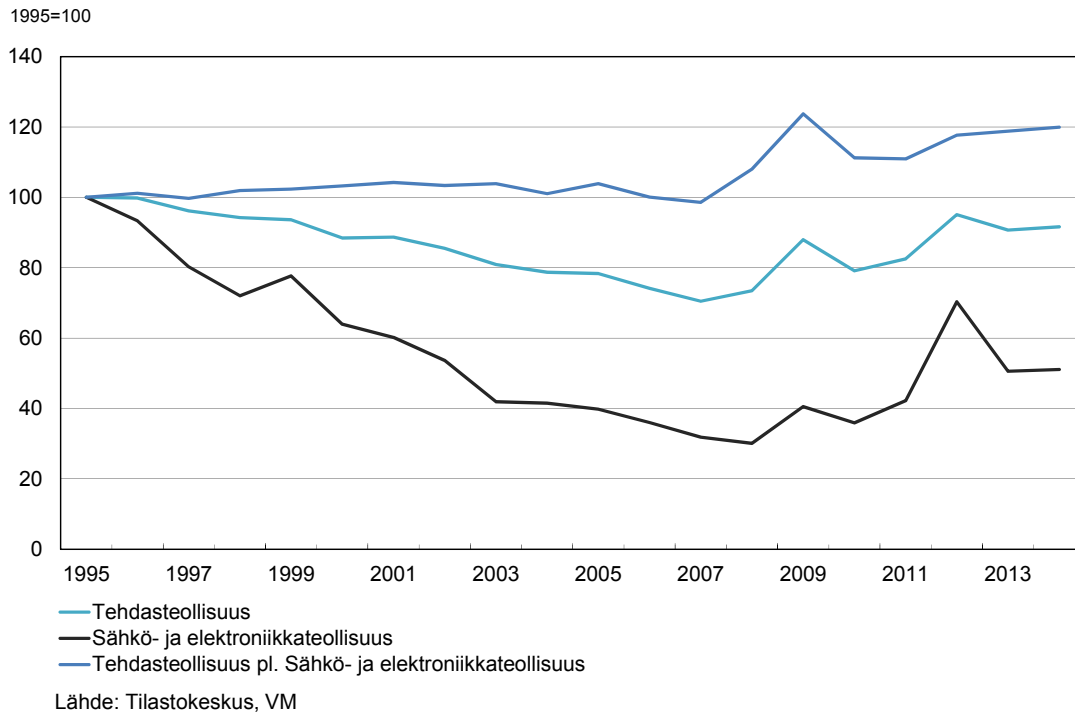
Lähde: BIS, The Conference Board, Euroopan komissio, OECD, Tilastokeskus, VM

Kuviossa 9 esitetään yhteisessä valuutassa Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys suhteessa viidentoista kilpailijamaan ulkomaankauppapainoilla painotettuun kehitykseen. Kuvioista nähdään, että tehdasteollisuuden kilpailukyky oli korkeimmillaan vuonna 2007 lähes yhtäjaksoisen ja pitkään jatkuneen myönteisen kehityksen seurauksena. Sen jälkeen tehdasteollisuuden kilpailukyky on heikentynyt huomattavasti, koska yksikkötyökustannukset ovat nousseet samalla kun useimmat Suomen kilpailijamaista ovat pystyneet alentamaan niitä. Kuvioista voidaan havaita, että sähkö- ja elektroniikkateollisuuden merkitys Suomen kilpailukykyyn paranemisessa on ollut huomattava 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vaikutusta teollisuuden yksikkötyökustannusten kehitykseen tarkastellaan myös kuviossa 10. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden nopea tuottavuuskehitys alensi alan yksikkötyökustannuksia lähes yhtäjaksoisesti vuoteen 2007 saakka. Samaan aikaan muun teollisuuden kuin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden yksikkötyökustannukset pysyivät melko vakaina. Vuosina 1995–2007 teollisuuden yksikkötyökustannuskehitys näytti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden menestyksen johdosta hyvin myönteiseltä, sillä yksikkötyökustannukset laskivat noin 30 prosentilla. Vuosina 2008–2009 finanssikriisiä seurannut syvä taantuma sekä palkansaajakorvausten ripeä kasvu nostivat teollisuuden yksikkötyökustannuksia tuntuvasti. Taantumasta toipuminen alensi yksikkötyökustannuksia vuonna 2010, mutta ne kohosivat ripeästi jälleen vuonna 2012. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen romahtaminen kasvatti yksikkötyökustannuksia erityisen nopeasti vuosina

2009–2012, mikä on osaltaan vaikuttanut koko tehdasteollisuuden kohonneisiin yksikkötyökustannuksiin. Muun tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset ovat kuitenkin kasvaneet myös noin 20 % vuosina 2007–2013. Vuosina 2013–2014 koko tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset ovat hieman laskeneet sähkö- ja elektroniikkateollisuuden kehityksessä tapahtuneen käänteen ansiosta.

Kuvio 10. Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys 1995-2014

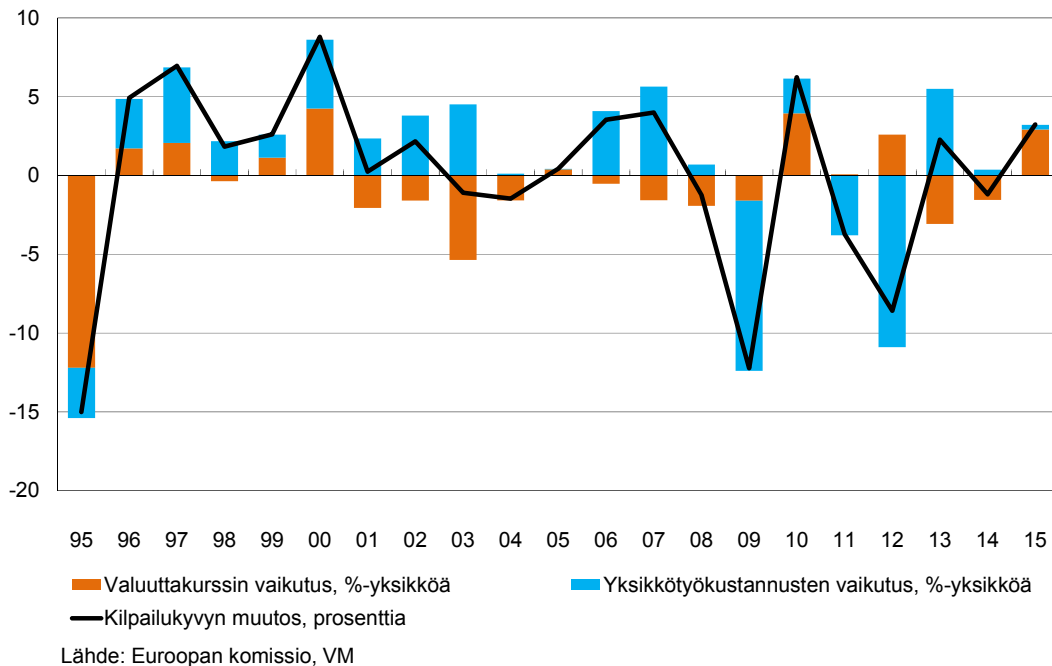

Kuviossa 11 tarkastellaan edelleen kilpailukykyä tehdasteollisuuden suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna, nyt Euroopan komission Suomelle laskeman indikaattorin avulla. Pienet erot kuvion 11 ja kuvion 9 vastaavan indikaattorin välillä syntyvät eroista mm. viitemaaryhmän koostumuksessa ja kauppapainoissa sekä perusvuoden valinnassa. Kuvion 11 komission kilpailukyky-indikaattorin osoittama muutos kilpailukyvyssä jaetaan tässä ulkomaankauppapainoilla painotetun valuuttakurssin ja yksikkötyökustannusten muutosten vaikutuksiin. Näin voidaan tarkemmin eritellä kilpailukyvyyn paranemiseen tai heikkenemiseen vaikuttaneita tekijöitä. Kuviossa vaaleansininen pylväs kuvaa yksikkötyökustannusten suhteellisen muutoksen vaikutusta kilpailukykyyn. Esimerkiksi vuonna 2007 pylväs asteikon positiivisella puolella osoittaa yksikkötyökustannusten nousseen Suomessa kilpailijamaita maltillisemmin, mikä on tukenut kilpailukyvyyn myönteistä kehittymistä. Samana vuonna euron ulkoinen arvo kuitenkin vahvistui, mikä puolestaan laski suomalaisten tuotteiden kilpailukykyä (oranssi pylväs). Kilpailukyvyyn muutos yhteensä summautuu valuuttakurssin ja yksikkötyökustannusten vaikutuksista ja sitä kuvataan tummalla pylväällä. Tumma pylväs asteikon positiivisella puolella osoittaa siis kilpailukyvyyn kohe-
nemista.

Kuten edellä kuviossa 9, myös komission tarkastelemassa 37 maan joukossa Suomen tehdasteollisuuden kilpailukyky heikkeni tuntuvasti vuosina 2011–2012, pääasiassa yksikkötyökustannusten takia. Vuosina 2013–2014 kilpailukyky ei olennaisesti ole kohentunut, vaikka yksikkötyökustannukset ovatkin laskeneet. Tämän indikaatto-

rin perusteella kilpailukyky on viime vuonna puolestaan hieman parantunut valuuttakurssin heikentymisen ansiosta.

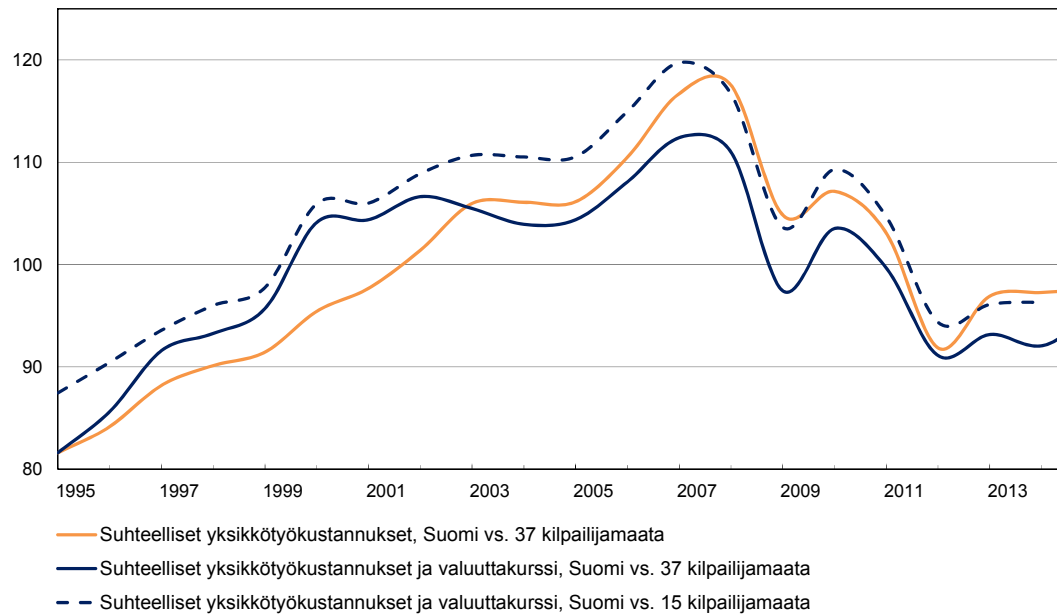
Kuvio 11. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori

Toimikunnan perinteistä indikaattoria (kuvio 9) voidaan vertailla komission laskemaan indikaattoriin (kuvion 11 tummansininen pylväs) muodostamalla indeksisarja komission yhteisessä valuutassa mitattujen suhteellisten yksikkötyökustannusten vuosimuutoksista. Vertailun helpottamiseksi molemmat indeksisarjat on suhteutettu pitkän aikavälin keskiarvoonsa. Kuviossa 12 tehdasteollisuuden kilpailukykyindeksit on piirretty samaan kuvioon vuosina 1995–2014. Lisäksi kuvioon on piirretty pelkästään yksikkötyökustannusten vaikutuksen huomioiva kilpailukykyindikaattori (kuvion 11 vaaleansininen pylväs), joka on myös indeksoitu edellä kuvatulla tavalla.

Kuviosta 12 huomataan, että eri indikaattorit antavat hyvin samanlaisen kuvan tehdasteollisuuden kilpailukykyyn kehittämisestä. Näin pitääkin olla, koska tarkoitus on mitata samaa ilmiötä ja indikaattorit poikkeavat toisistaan ainoastaan vertailumateriaalin ja käytettyjen kauppapainojen osalta. Samassa valuutassa mitattuihin suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuvat sarjat kulkevat lähes identtisesti ja kaikki kolme sarjaa sijoittavat kilpailukykyyn huipun vuosille 2007-2008. Kaikkien indikaattoreiden perusteella näyttää myös siltä, että tehdasteollisuuden kilpailukyky heikentyi tämän jälkeen tuntuvasti vuoteen 2012 saakka. Kaikki mittarit osoittavat myös kilpailukykyyn kääntyneen taas hieman parempaan suuntaan vuodesta 2013 alkaen.

Kuvio 12. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattoreita, 1995-2014 keskiarvo=100
1995-2014=100

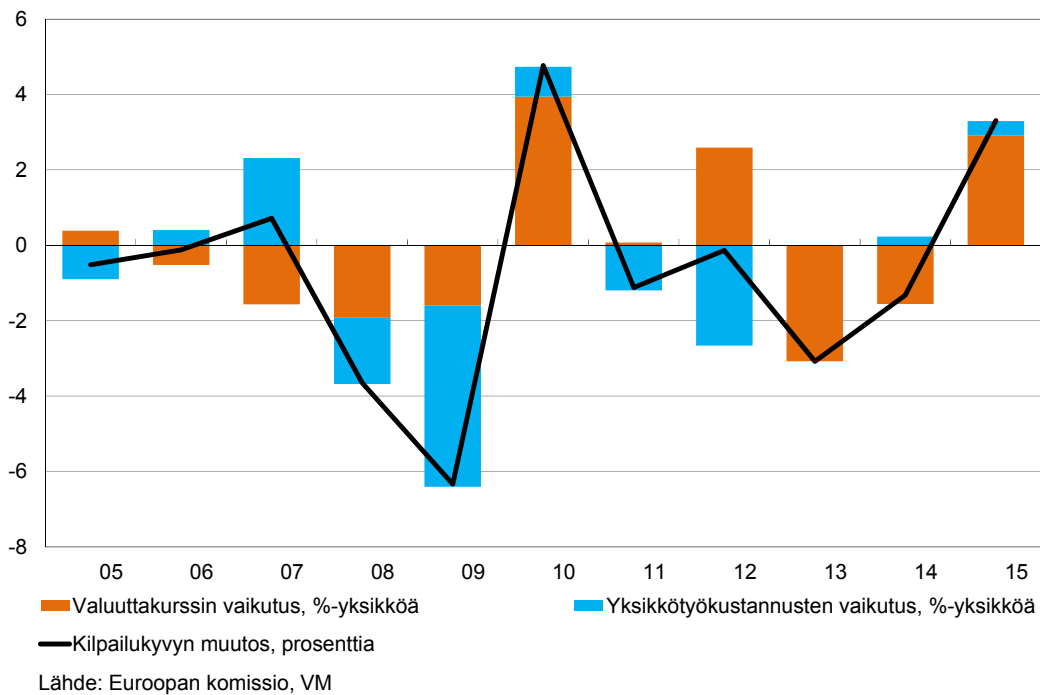

Lähde: Euroopan komissio, VM

Vastaava kilpailukykyyn erittely voidaan tehdä myös koko talouden tasolla. Suljetun sektorin kustannuskehitys nimittäin vaikuttaa välillisesti avoimen sektorin kilpailukykyyn, sillä avoin sektori käyttää myös suljetun sektorin palveluja. Kuvio 13 kuvaa koko talouden kilpailukykyyn kehitystä vuosina 2005–2015. Kuviossa on jaettu Euroopan komission Suomelle laskema koko talouden kilpailukykyindikaattori komponentteihinsa, suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin ja valuuttakurssiin, samalla tavalla kuin edellä tehdasteollisuuden tapauksessa.

Kuviosta 13 nähdään, että valuuttakurssin muutokset ovat heilutelleet koko talouden kilpailukykyindikaattoria vuoden 2009 jälkeen enemmän kuin yksikkötyökustannukset. Vuosina 2013–2014 kilpailukyky heikkeni hieman valuuttakurssin vaikutuksesta, mutta vuonna 2015 kilpailukyky parani valuuttakurssikehityksen ansiosta reilut kolme prosenttiyksikköä.

Kuvio 13. Koko talouden kilpailukykyindikaattori

Muut koko talouden kilpailukyvyyn indikaattorit

Yksikkötyökustannuksia on käytetty yleisimmin kilpailukyvyyn mittarina, koska niiden on perinteisesti katsottu heijastavan parhaiten eroja eri maiden tuottavuus- ja kustannuskehityksessä. Kuviossa 14 esitetään muita suhteellisen kustannustason mittareita, kuten suhteellisia kuluttajahintoja ja suhteellisia vientihintoja. Näitä tietoja ei ole saatavilla pelkästään tehdasteollisuuden osalta, joten tarkastelussa on tyydyttävä koko taloutta kuvaaviin indikaattoreihin.

On syytä muistaa, että nämä indikaattorit sisältävät valuuttakurssin muutoksen vaikutuksen. Tästä johtuen kaikki kuvion 14 indikaattorit laskevat valuuttakurssin vahvistuessa vuonna 2013 ja nousevat vastaavasti vuonna 2015 Suomen kauppapainoista lasketun efektiivisen nimellisen valuuttakurssin heikentyessä.

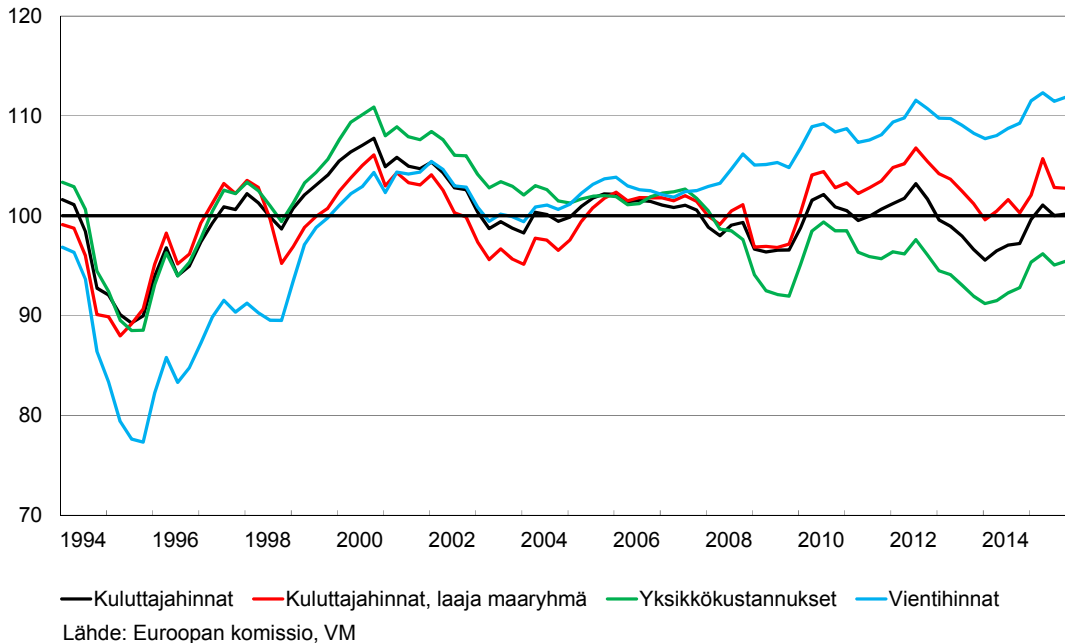
Kuluttajahinnoilla defloitoitu efektiivinen valuuttakurssi on puolestaan hintakehityksen indikaattori, joka kilpailukyvyyn näkökulmasta palautuu ostovoima-ajatteluun. Tämä indikaattori (musta käyrä) on pyörinyt pitkän aikavälin keskiarvonsa tuntumassa ilman selvää trendiä suuntaan tai toiseen. Yksikkötyökustannusten (vihreä käyrä) avulla tarkasteltu koko talouden kilpailukyky on ollut pitkän aikavälin keskiarvon alapuolella viime vuodet, mutta se on vahvistunut vuodesta 2014 alkaen.

Vientihinnoilla defloitoitu indikaattori (sininen käyrä) antaa varsin erilaisen kuvan Suomen kilpailukyvyyn kehityksestä kuin muut indikaattorit. Se kuvaa sitä, että Suomen vientihinnat ovat laskeneet suhteessa vertailuryhmään. Indikaattorin mukaan Suomen kilpailukyvyyn voi vientihintojen laskun myötä tulkita parantuneen 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Toisaalta vientihintojen lasku voi kertoa myös tuotteiden kilpailijoita heikommasta laadusta. Suomalainen vientiyrittäjä tai palkansaaja ei vientihintojen laskusta hyödy, sillä positiivisen tuottavuuskehityksen hyödyt ovat valuneet ulkomaille halvempien tuotteiden muodossa. Tämä on seurausta siitä, että Suomessa tuotetaan tuotteita, joissa on alhainen arvonlisäys ja kova kansainvälinen kilpailu. Vienti-

teollisuuden näkökulmasta indikaattorit näyttävät osoittavan, että vuodesta 2000 vuoteen 2012 saakka sen myyntihinnat (sininen käyrä) ovat laskeneet samalla kun yksikkötyökustannukset (vihreä käyrä) ovat nousseet. Vuosina 2013–2015 vientihin-
tojen ja yksikkötyökustannusten perusteella lasketut indikaattorit ovat kehittyneet samansuuntaisesti.

Kuvio 14. Koko talouden kilpailukykyindikaattoreita, 1994-2014 keskiarvo=100

1994-2014=100

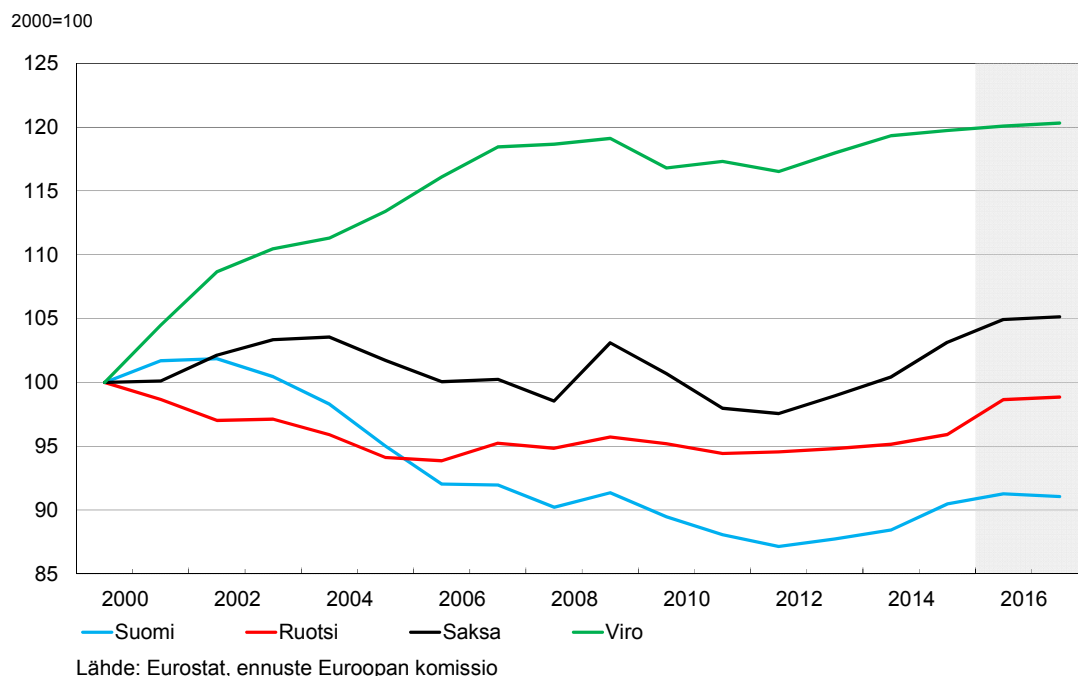
Kilpailukyky ja tulonmuodostus

Kilpailukykyä voidaan tarkastella myös suhteellista kustannustasoa mittaavia indikaattoreita laajemmin, kykynä kerryttää talouskasvua. Koko talouden tasolla hyvä kilpailukyky heijastuu yritysten kannattavuuteen, myönteiseen talouskasvuun ja materiaaliseen hyvinvointiin. Yrityksissä kannattavuutta ja kilpailukykyä määrittää keskeisesti tuottavuuden kehitys. Muita vaikuttavia tekijöitä työvoimakustannusten ohella ovat yritysten omien lopputuotteiden ja palveluiden myyntihinta. Lisäksi merkitystä on väli tuotepanosten, kuten raaka-aineiden, energian, vuokrien ja yritysten käyttämien palveluiden, hintakehityksellä. Seuraavassa tarkastellaan keskeisiä kehityssuuntia suomalaisten tuotteiden ja palveluiden hintakehityksestä sekä väli tuotteiden roolista.

Vaihtosuhteen kehitys vaikuttaa yritysten kilpailukykyyn ja kannattavuuteen vientiyri-
tysten tuotteiden ja palveluiden hintakehityksen ja ulkomailta ostettujen väli panosten
luomien kustannuspaineiden kautta. Vaihtosuhte kuviossa 15 kuvaa Suomesta vie-
tyjen tavaroiden ja palveluiden ja Suomeen tuotujen tavaroiden ja palveluiden hinto-
jen kehitystä kansantalouden tilinpidossa. Suomen vaihtosuhte on heikentynyt mer-
kittävästi 2000-luvulla. Erityisesti kallistuva energia on heikentänyt vaihtosuhteen
kehitystä, sillä energiahäyödykkeiden osuus on selvästi suurempi tuonnista kuin vien-
nistä. Toisaalta Suomelle tärkeiden elektroniikkatuotteiden ja metsäteollisuuden tuot-
teiden hinnat ovat laskeneet maailmanmarkkinoilla. Elektroniikkatuotteiden osuus
koko tavaraviennistä on kuitenkin laskenut merkittävästi vuosien 2009–2012 aikana
ja vuoden 2012 jälkeen vaihtosuhteen heikkeneminen onkin pysähtynyt. Ennusteet

kuviossa 15 vuosille 2016–2017 ovat Euroopan komission kesäkuun ennusteesta, jonka mukaan ennustejaksolla vaihtosuhte pysyy ennallaan.

Kuvio 15. Vaihtosuhte

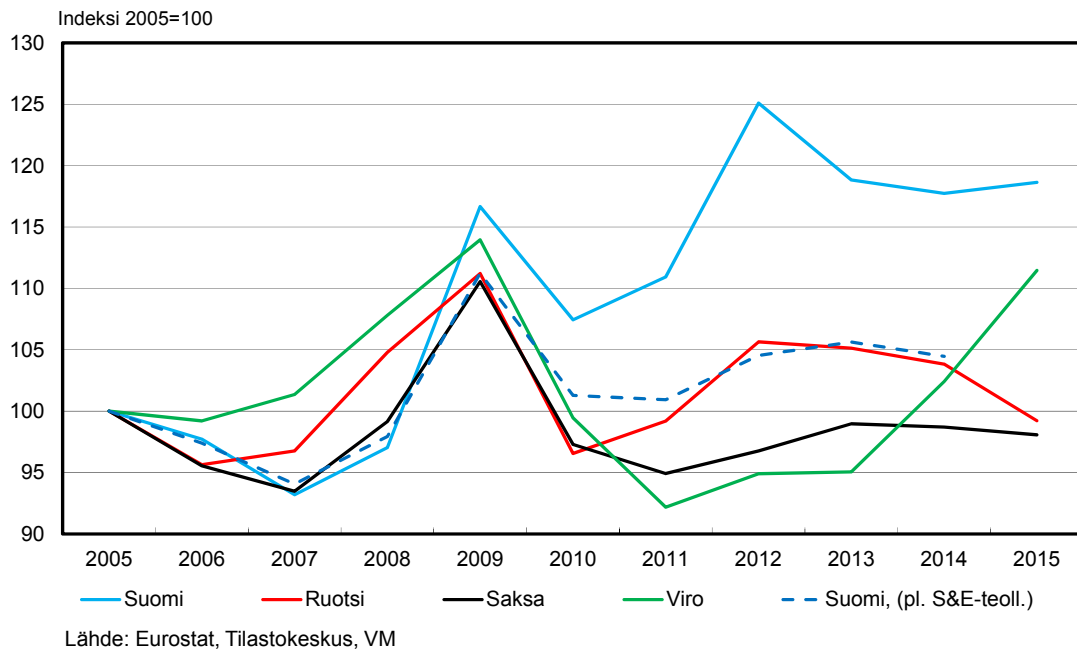

Tuonti- ja vientihintojen kehityksen vaikutusta yritysten kannattavuuteen ja palkanmaksuvaraahan voidaan tarkastella reaalisilla yksikkötyökustannuksilla, jossa työvoimakustannusten kehitystä verrataan euromääräiseen arvonlisäykseen (kuvio 16). Tämän luvun alussa esitetty nimellisten yksikkötyökustannusten tarkastelu ei huomioi vaihtosuhteen heikkenemisen vaikutusta, sillä työvoimakustannukset suhteutetaan siinä tuotannon määrälliseen kehitykseen. Reaalisilla yksikkötyökustannuksilla tarkasteltuna⁴, Suomen tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyky suhteessa muihin maihin näyttää heikentyneen vielä enemmän kuin nimellisillä yksikkötyökustannuksilla mitattuna vuodesta 2009 alkaen. Tähän on syynä erityisesti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen romahdus, sillä muun tehdasteollisuuden reaalisien yksikkötyökustannusten kasvu on ollut huomattavasti maltillisempaa. Vuosina 2014 ja 2015 Suomen tehdasteollisuuden reaaliset yksikkötyökustannukset ovat pysyneet lähes ennallaan.

⁴ Palkansaajakorvaukset per arvonlisäys käyvin hinnoin.

Kuvio 16. Reaaliset yksikkötyökustannukset tehdasteollisuudessa

Työvoimakustannukset per arvonlisäys käyvin hinnoin

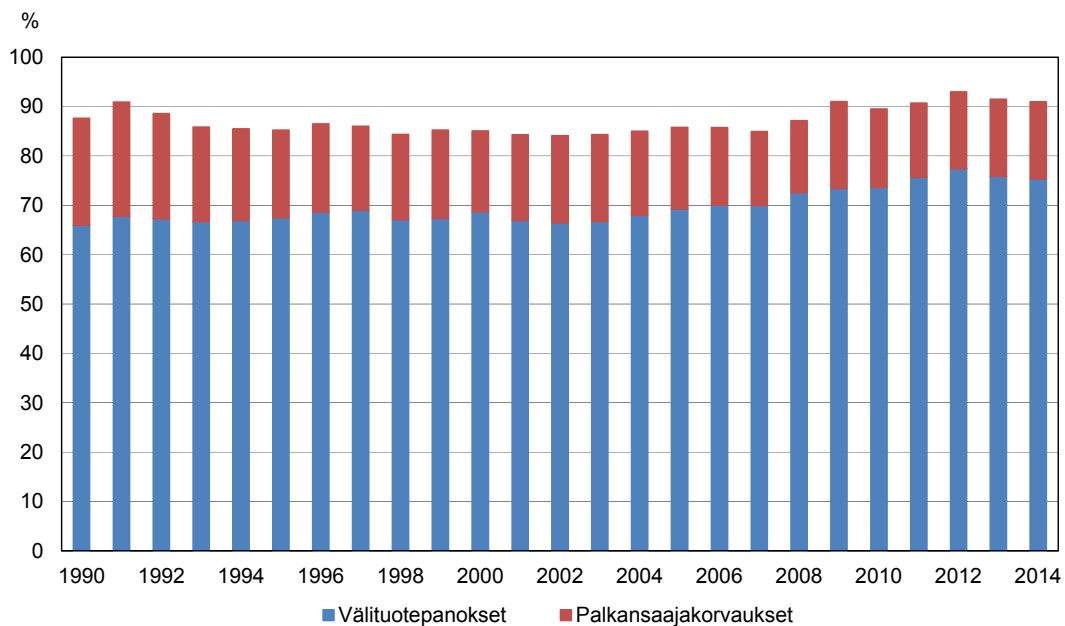

Palvelusektorilla eli muilla kuin alkutuotannon, laajan teollisuuden ja rakentamisen toimialoilla euromääräiset reaaliset yksikkötyökustannukset ovat kehittyneet vuoden 2005 jälkeen kilpailijamaita, mm. Ruotsia ja Saksaa, hitaammin. Eurostatin tietojen mukaan palvelusektorin reaaliset yksikkötyökustannukset olivat vuonna 2015 Suomessa 7 % korkeammat kuin Saksassa ja 4 % korkeammat kuin Ruotsissa.

Välipanostusten huomioiminen kilpailukyvyn osatekijänä on entistä tärkeämpää, sillä niiden osuus teollisuusmaiden välisessä kaupassa vaihdettavien tuotteiden tuotantokustannuksista on pitkällä aikavälillä kasvanut. Myös Suomessa välituotepanosten osuus on kasvanut ja työvoimakustannusten osuus pienentynyt (kuvio 17). Suomen tehdasteollisuudessa välituotepanosten osuus tuotoksen (myynnin) arvosta oli liki 77 % vuonna 2013. Ulkomailta ostettujen välipanosten kallistuminen on yksi vaihtosuhtekehitykseen vaikuttava tekijä. Välituotepanoksista huomattavan suuri osa on kuitenkin kotimaisia. Tehdasteollisuudessa noin 60 % välituotekäytöstä on kotimaista⁵. Välituotekustannukset vaikuttavat siten yritysten kannattavuuteen ja kilpailukykyyn paitsi tuontienergian ja raaka-ainehintojen kautta, myös esimerkiksi vuokrien ja liikkeenjohdon palvelujen hintakehityksen välityksellä.

⁵ Laskelma on tehty valtiovarainministeriön kansantalousosastolla perustuen kansantalouden tilinpidon tarjonta- ja käyttötaulukoihin.

Kuvio 17. Palkansaajakorvaukset ja välituotepanokset tehdasteollisuuden tuotoksessa

Lähde: Tilastokeskus, VM

Väliuotepanosten luomia kustannuspaineita voidaan myös tarkastella mittaamalla, kuinka paljon yhden tuotteen valmistamisesta syntyy väliuote⁶- ja työvoimakustannuksia⁷ (kuvio 18). Näin tarkasteluna Suomen tehdasteollisuudessa kustannuspaineet ovat viime vuosina tulleet enemmän väliuotteiden kuin suorien työvoimakustannusten suunnasta. Tässä yhteydessä on huomattava, että väliuotepanokset sisältävät melko paljon epäsuoria työvoimakustannuksia, joita voidaan arvioida tarkastelemalla eri tuotteiden palkkasisältöä. Näin arvioiden tehdasteollisuuden kotimaisista väliuotepanoksista miltei 40 % on palkkoja⁸, jolloin suorien ja epäsuorien kotimaisten työvoimakustannusten yhteenlaskettu osuus tuotoksesta on noin 30 %.

Tehdasteollisuuden työvoimakustannukset tuotosyksikköä kohden olivat vuonna 2014 vain runsaat viisi prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 2005. Väliuotekustannukset tuotosyksikköä kohden olivat puolestaan hieman yli 20 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 2005. Tähän kehitykseen voi olla useita selityksiä, sillä väliuotekustannukset tuotosyksikköä kohden muuttuvat sekä panosten määrän että hinnan muuttuessa. Yritykset ovat esimerkiksi voineet korvata omaa työtä alihankinnalla, yritysten oma tuoterakenne on voinut muuttua tai väliuotteiden hinnat ovat mahdollisesti nousseet yritysten maksamia palkkoja nopeammin. Erityisesti raakaöljyn hinnan voimakkaat vaihtelut ovat viime vuosina vaikuttaneet väliuotekustannusten kehitykseen.

Kuviossa 18 nähty tehdasteollisuuden väliuotekustannusten kasvu näkyy osaltaan myös kuviossa 16, jossa on kuvattu tehdasteollisuuden reaalisia yksikkötyökustann-

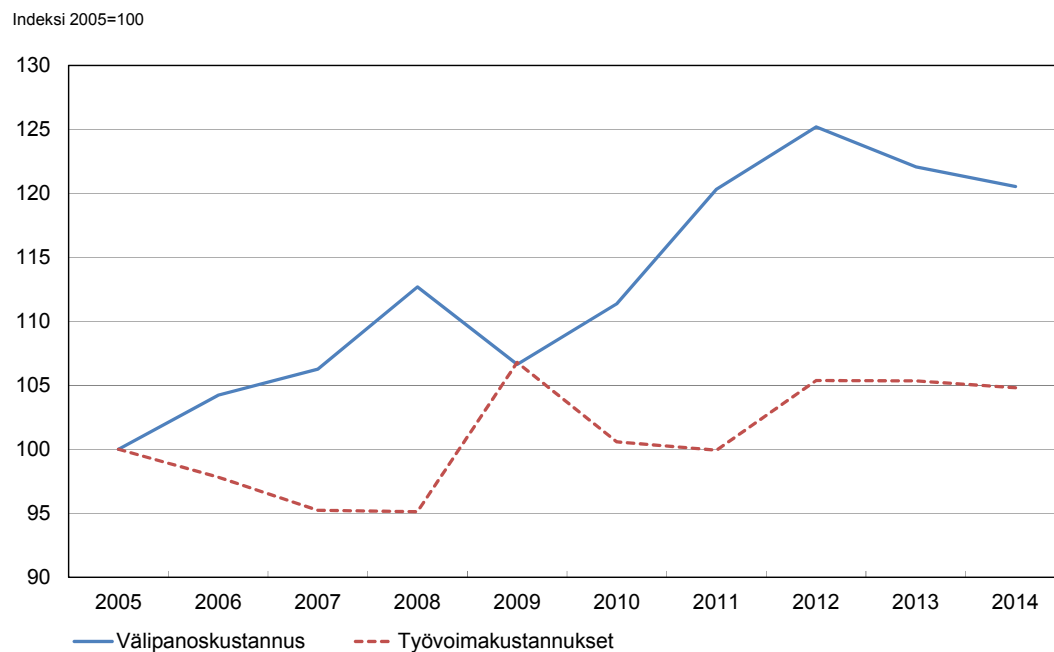
⁶ Väliuotekäyttö (käyvin hinnoin) jaettuna tuotoksella (kiintein hinnoin).

⁷ Palkansaajakorvaukset jaettuna tuotoksen määrällä.

⁸ Laskelma on tehty valtiovarainministeriön kansantalousosastolla perustuen kansantalouden tilinpidon tarjonta- ja käyttötaulukoihin.

nuksia. Välituotepanosten hinnan nousu vähentää käypähintaista arvonlisäystä ja johtaa siten reaalisten yksikkötyökustannusten kohoamiseen, *ceteris paribus*.

Kuvio 18. Välipanostekustannus ja työvoimakustannus tuotosyksikköä kohden tehtaisteollisuudessa

Lähde: Tilastokeskus, VM

LIITTEET

Liite 1: Muutoksia veroissa ja etuuksissa

Seuraavassa on luettelomaisesti tiivistetty ne veroja ja sosiaalietuuksia koskevat muutokset, jotka on huomioitu valtiovarainministeriön ennusteessa ja jotka vaikuttavat tässä raportissa tarkasteltuihin tuloihin ja kustannuksiin lähivuosina. Ne on jaettu ansiotuloista kannettaviin veroihin, jotka vaikuttavat suoraan käytettävissä oleviin nettotuloihin sekä välilliseen verotukseen, joka kuluttajahintojen kautta niin ikään vaikuttaa ostovoimakehitykseen. Lisäksi luettelo sisältää sosiaalietuuksia ja yritysten veroja koskevat muutokset.

Ansiotuloista kannettavat verot

- Estääkseen työn verotuksen kiristyminen kaikilla tulotasoilla ansiotason nousun ja inflaation vuoksi tehdään vuonna 2016 tarkistukset valtion progressiiviseen tuloveroasteikkoon, työtulovähennykseen ja kunnallisverotuksen perusvähennykseen (n. 180 milj. euroa). Lisäksi työtulovähennystä muutetaan siten, että perustemuutokset keventävät tuloverotusta yhteensä 490 milj. eurola tänä vuonna. Vuonna 2017 valtion tuloveroasteikon rajoja tarkistetaan khi:n mukaisesti.
- KIKY-sopimukseen liittyvä veroluonteisten maksujen korotus v. 2017-2020 ja ansiotuloverokevennys v. 2017.
- Metsälahjavähennyksen käyttöönotto v. 2017. (n. 13 milj. euroa v. 2018 lähtien)
- Kotitalousvähennystä korotetaan v. 2017. (30 milj. euroa)
- Asuntolainan korkovähennysoikeuden asteittainen lisärajaaminen 25 prosenttiin v. 2019 mennessä (-10 %-yks. vuodessa)
- Uusi tuloluokka valtioverotuksessa yli 100 000 euron ansiotuloille vuosina 2013–2018 jatketaan vuoteen 2019 saakka. Vuodesta 2016 alkaen tuloraja alennettiin 72 300 euroon.
- Keskimääräisen kunnallisveron kiristyminen 0,1 prosenttiyksikköä v. 2016.
- Perintö- ja lahjaverotuksen kiristys korottamalla asteikkojen kaikkia rajaveroprosentteja yhdellä prosenttiyksiköllä ja yli miljoonan euron lahja- ja perintöosuuksien veroluokka pysyväksi v. 2016
- Yrittäjävähennyksen käyttöönotto v. 2017
- Lapsivähennyksen voimassaoloaika päättyy 2018

Välillisesti kannettavat verot

- Tupakkaverotuksen kiristys asteittain 2015-2019
- Ajoneuvoverotuksen kiristys 2016-2017
- Autoveroa alennetaan hallituskauden aikana
- Kaivostoiminnan verotusta kevennetään siirtämällä se sähköveroluokka II:een v. 2017.
- Makeisten ja jäätelön vero poistetaan ja se rahoitetaan korottamalla liikenteen polttonesteiden verotusta 100 milj. eurolla v. 2017.

Yritysverotus

- Tuotannollisiin investointeihin sovelletaan korotettuja poisto-oikeuksia 2013–2016
- Väylämaksut puolitetaan ja tavaraliikenteen ratavero poistetaan vuosiksi 2015–2017
- Osakeyhtiöiden tappioiden vähennysoikeuden laajennus

Etuudet

- Hallitusohjelman mukainen 200 milj. euron suuruinen säästö ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan v. 2017. (nettovaikutus julkiseen talouteen 135 milj. euroa)
- Hallitusohjelman mukainen säästö vuorotteluvapaaseen v. 2016.
- Asumistuki uudistus v. 2015. Asumistuen 300 euron suojaosan käyttöönotto 1.9.2015.
- Hallitusohjelman mukainen asumistuen perusteiden tarkistus v. 2016.
- V. 2016 KEL-indeksi alenee 0,4 % inflaatiokehityksen vuoksi. Vuosina 2017–19 täysimääräinen KEL-indeksijäädytys. Lapsilisien indeksisidonnaisuus lakautetaan 2016.
- Kunnille annetaan mahdollisuus korottaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotus v. 2016
- Hallitusohjelman mukainen lääke- ja sairaanhoitokorvausten alentaminen v. 2016–2017.
- Hallitusohjelman mukainen säästö sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin v. 2016.

Liite 2: Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain (Lähde: Eurostat, VM)

Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain								Keskimäärin		Yhteensä	
Euroalue	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	2,1	1,5	1,6	1,3	1,3	1,5	1,9	2,4	1,6	42,6	4,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,6	—	—	-0,1	—	-1,3	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,1	1,4	1,5	1,5	1,9	—	—	2,5	—	44,5	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,5	-0,4	0,5	0,4	0,7	0,6	0,8	0,7	0,7	11,2	2,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,6	1,9	1,1	0,9	0,6	0,9	1,1	1,7	0,8	28,2	2,6
Itävalta	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	2,0	2,7	2,2	1,7	1,6	1,4	1,6	2,3	1,5	40,6	4,6
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	-0,1	0,1	0,1	0,0	—	—	0,0	—	-0,3	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,0	2,7	2,1	1,6	1,6	—	—	2,3	—	41,0	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,2	-0,3	-0,1	-0,5	0,2	0,6	0,7	0,7	0,5	11,4	1,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,8	3,0	2,3	2,3	1,4	0,8	0,9	1,6	1,0	26,3	3,1
Belgia	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	3,1	3,2	2,6	0,9	0,1	0,7	1,5	2,8	0,8	50,7	2,4
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	0,2	0,5	0,0	-0,3	—	—	0,1	—	1,6	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,3	3,0	2,1	1,0	0,4	—	—	2,7	—	48,4	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,5	-0,4	0,5	0,4	0,7	0,6	0,8	0,7	0,7	11,2	2,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,6	3,6	2,1	0,6	-0,6	0,1	0,7	2,0	0,1	35,5	0,2
Saksa	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	3,0	2,5	1,8	2,6	2,7	2,5	3,0	1,6	2,8	27,2	8,5
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,4	-0,2	-0,2	-0,1	0,0	—	—	-0,1	—	-1,4	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,4	2,8	2,1	2,7	2,8	—	—	1,7	—	29,0	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	2,3	-0,7	-0,3	0,7	0,9	0,6	0,8	0,6	0,8	9,6	2,3
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,7	3,3	2,2	1,9	1,8	1,9	2,2	1,0	2,0	16,1	6,1
Espanja	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	0,7	-1,5	0,9	-0,4	0,6	0,9	0,9	2,6	0,8	46,9	2,4
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	0,1	0,0	0,2	—	—	—	0,0	—	0,6	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	0,7	-1,6	0,9	-0,6	—	—	—	2,6	—	46,0	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,7	1,5	1,3	0,4	0,3	0,1	0,3	0,7	0,2	11,5	0,6
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-1,0	-2,9	-0,4	-0,9	0,3	0,8	0,6	1,9	0,6	31,8	1,8
Ranska	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	2,3	2,2	1,6	1,4	1,2	1,1	1,5	2,7	1,3	48,8	3,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,6	0,2	0,3	0,2	—	—	—	0,0	—	0,0	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,7	2,0	1,2	1,2	—	—	—	2,7	—	48,8	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,3	-0,1	0,7	-0,1	0,8	0,8	1,0	0,8	0,9	11,9	2,6
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,0	2,3	0,9	1,5	0,4	0,3	0,6	1,9	0,4	32,9	1,2
Italia	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	1,0	-1,1	0,8	0,2	1,0	0,6	0,8	2,0	0,8	34,2	2,4
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	-0,1	-0,1	-0,3	-0,1	—	—	-0,2	—	-2,3	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,0	-1,0	0,9	0,4	1,1	—	—	2,1	—	37,4	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,3	-2,5	0,0	-0,4	0,2	0,4	0,7	-0,3	0,4	-4,6	1,3
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,7	1,4	0,8	0,6	0,8	0,2	0,1	2,3	0,4	40,7	1,1
Alankomaat	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	1,8	2,1	2,0	2,0	0,3	1,5	2,5	2,9	1,4	52,8	4,4
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,3	0,9	0,1	1,4	-1,9	—	—	0,2	—	3,3	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,4	1,2	1,9	0,6	2,3	—	—	2,6	—	48,0	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,8	-0,9	0,4	1,2	1,1	0,5	0,8	0,8	0,8	13,0	2,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,0	3,0	1,5	0,8	-0,8	1,0	1,6	2,0	0,6	35,2	1,9
Suomi	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	3,6	2,8	1,3	1,4	1,6	1,2	—	3,1	—	57,6	—
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,2	0,1	0,0	-0,1	0,2	—	—	-0,2	—	-3,1	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,4	2,6	1,3	1,5	1,4	—	—	3,3	—	62,6	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,3	-2,3	0,0	0,2	1,1	0,5	—	0,9	—	14,4	—
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,3	5,2	1,4	1,2	0,5	0,7	—	2,2	—	37,8	—

Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten tuottavuuden osamäärän avulla.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI

PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO

p. 0295 16001

info@vnk.fi

vnk.fi/julkaisut